

Štev. 3.

V Trstu, 10. februvarja 1894.

Letnik VII'

O centralnem organu avstro-ogerskih Slovanov.

Med glavnimi vzroki, da so avstro-ogerski Slovani pri svojem občem delovanju nesložni, v programih in taktikah, po političnem mišljenju in stremljenju nejedini, je tudi dejstvo, da nimajo nikakega skupnega glavnega glasila ne za brambo, ne za pospeševanje pozitivnega napredovanja. Med večimi slovanskimi narodi monarhije je pač kako glasilo, ki obsežniše zabeležuje delovanje tudi teh Slovanov, katerim ni namenjeno na prvem mestu. Tudi imajo Čehi, Hrvatje in Slovenci posebne nemški pisane liste, kateri so vsled tega pristopni tudi širšemu občinstvu, no niso toliko vplivni, da bi jih čitali ali poštevali odločilni činitelji viših krogov. Na slovanskih jezikih izdanih listov pa ti krogi niti ne čitajo, in če jim pride kaj do ušes, zgodi se to po takih potih, da je slovanskim narodom bolj na škodo, nego na korist. Iz slovanskih novin prevajajo in dovajajo do viših mest bolj to, kar je pripravno za preobračanje v laži, črujenje in ovađuštvo, nego pa za vzbujevanje blagohotnosti ali vsaj takih vtisov, kakoršni odgovarjajo dejstvom in resnici.

Pozitivno delo vsled nedostajanja osrednjega glasila med Slovani pa tudi ne more povoljno razvijati se, ker to, kar se sproži in utrdi dobrega pri jednem slovanskem narodu, ne prodere med ostale Slovane cesarstva. Ni organa, ki bi obsežal obzorje ali obči ogled duševnega in praktičnega delovanja med vsemi Slovani Avstro-Ogerske.

Ta nedostatek ostane drugim narodom zunaj naše celokupne države neumljiv in je, naj ga sodimo, kakor hočemo, v resnici izreden, čuden. Slovanov je v cesarstvu nad polovino, torej več nego *dvajset* milijonov duš, in vendar niso v tej dōbi dozoreli, da bi si zasnovali skupen organ. Manjštevilni narodi Avstro-Ogerske imajo po več osrednjih glasil, celó za vsako stranko, in ta glasila so vendar jedina v glavnih stvareh, v nacionalnih in kulturnih. Ti manjši narodi so celó agresivni, njim ni treba defenzive, torej bi brez škode iz

hajali celó brez vsakega centralnega organa, a Slovani v skupnosti niti za zaščito nimajo skupnega glasila.

Ta nedostatek je toliko hujši, kolikor važnejša je sedanja doba za usodo specijalno avstro-ogerskih Slovanov, ko gre za odločitev zapadne in slovanske kulture, torej za obstanek ali neobstanek slovanskih, zlasti manjših narodov.

Novinarstvo nemško, ki, kolikor je vplivno, je vse v židovskih rokah, in ki, kakor znano, tudi za dobro plačo deluje za tuje in stalno za protislovanske interese, je dandanes v obeh polovinah cesarstva mogočno, rekli bi, vsemogočno; ono, kakor smo opazovali poslednja leta, doseže vse, kar hoče, torej tudi to, kar *kdo drugi* hoče s podkupljenjem. V dveh, treh dneh more židovsko novinarstvo spraviti kako vprašanje na dnevni red in delovati na to, da se reši v istem smislu, kakor hoče, eventualno *zahteva* ono. Primerov izza poslednjih let bi mogli kar nakopičiti in dokazati, da najvažnejši slučaji so bili obrnjeni ali proti posamičnim slovanskim narodom, ali pa proti avstro-ogerskim Slovanom v obče. Isto novinarstvo ima za vsak obrok posebna gesla ali odbrane besede, s katerimi blati in ovaja delovanje slovanskih strank in narodov.

Potem je vpliv židovskih novin opasen tudi zaradi tega, ker uporablja voden, na široko razvijajoči se slog, s katerim skuša čitatelje mamiti takó, da bi naposled ne mislili čisto nič več. Dosegli so židovski, celó glavni, le inteligenciji namenjeni listi uže toliko, da jej morejo natvezati, kar koli želé; kdor opazuje ta glavna glasila, mora se le čuditi, kakó more nemška inteligencija molčati nasproti takim podlostim, preobračanjem in najplitviše vrste logičnim kozlom in skokom. A ta inteligencija vzame vse za resnico, ker je v logičnem mišljenju uže popačena, in ker se jej dobro zdi, da židovski listi poleg vsega drugega vendar zagovarjajo nemško narodnost in politiko ter pobijajo vse stremljenje in delovanje slovanskih narodov.

Iz deželnih in državnozbornih zastopov priobčujejo proti Slovanom na nemškem jeziku pisani židovski listi samo to, kar ugaja protislovanski politiki; najboljšje, najpoštenejše in *najlojalniše* misli slovanskih zastopnikov ti listi prikrivajo, in ker do viših krogov ne seza vpliv slovanskih, oziroma Slovanom namenjenih listov, ne morejo govoriti teh zastopnikov imeti tolikega vpliva, kolikor ga zaslužijo tudi v interesu celokupne države in dinastije.

Židovsko novinarstvo, kakor je znano, dobiva po raznih državah velike vsote od tuje diplomacije; takim potom se prikrivajo tuje namere z raznimi sredstvi, in jedno tako sredstvo je tudi v tem, da se stremljenje malih slovanskih narodov opisuje krivo in krivično. Tuji interesi se takó dosežajo na škodo tem narodom in v Avstro-Ogerski tudi na škodo državi. Dandanes se mora priznati kot nepremična resnica to, da ti slovanski narodi in stranke, katere hvali židovsko novinarstvo, delujejo v interesu protislovanskem, in za koga da delujejo, je našim čitateljem dovolj znano.

Židovsko novinarstvo piše v vseh glavnih vprašanjih in točkah proti interesom Slovanov, specialno avstro-ogerskih Slovanov, in to pisanje in ruvanje pomenja mogočno orožje za dobe občega miru. Stalno rabljenje tega orožja pomenja stalno vojevanje proti Slovanom, in ker so ti brez jednako veljavnega orožja, pomenja to vojevanje zajedno *zmagovanje* na škodo slovanskim interesom.

Noben pesimizem ni prevelik na to stran, ker so Slovani onemogli, da bi paralizovali take tihotapske in očitne novinarske napade. Kakor se vsakovrstna škoda, nastavša vsled vojen in še bolj *trajnih* vojen ne da izračunati in še manj odškodovati, takó je tudi škoda, provzročena in provzročevana po tujem podkupljenem novinarstvu nasproti vsakovrstnim interesom avstro-ogerskih Slovanov tolika, da se ne da pregledati po nikakem računu. Toliko pa se da trditi v pojasnilo, da, ako bi bili ali bi še sedaj žrtvovali avstro-ogerski Slovani, recimo, *jeden* milijon goldinarjev v osnovo in nekolikočasno vzdrževanje primerne glasila, ne povrne se škoda, nastajajoča in rastoča *brez* takega organa, *niti s sto in še sto* milijoni pozneje, in ko bi smeli prorokovati, trditi bi, da utegne napočiti dôba, ko bi slovanski narodi radi, prav radi zlagali sto in sto milijonov, da bi le mogli popraviti to, kar se sedaj zapušča in mora zanemarjati jedino vsled tega, da ni v sedanjí dobi skupnega glasila, katero bi moglo izdatno paralizovati pisavo podkupljenih mogočnih tujih novín. S tem je izrečeno naše opazovanje politiskega gibanja vseh narodov Avstro-Ogerske, recimo, izza poslednjih deset ali 15 let.

Naj rečejo slovanski optimisti nasproti takemu mnenju, kar jim drago, bati se nam je treba, da tuji, nasproti Slovanom bolj nevtralni, torej ne agresivni narodi bodo tudi v nedostatku skupnega glasila nahajali

vzrok, kakor da bi bili Slovani brez velikih sintez, brez višjega obzorja in organizatorskega talenta v velikem stilu. No, ta sodba bi ne bila še toliko auda, ko bi nas ne obsojala dejstva, ki se dan na dan vrše na nepreračunljivo škodo avstro-ogerskih Slovanov.

Pomagalo bi tudi ne nič, ko bi mi z nova pripočeli zasnovo skupnega glasila; no vsa dejstva sedanjega razvoja stvari silijo na to, da zopet in zopet konstatujemo nedostatek, ki je v tem, da avstro-ogerski Slovani ostajajo še vedno v tej važni in naravnost odličojuči dobi brez posebnega skupnega organa.

Se ve da je težavno zasnovati tak organ, in še teže je vzdržati ga v obče in v primernem smislu posebe. Uže to je neprilčno, da bi moral izhajati na tujem, najprimerniše na nemškem jeziku. Nemci bi se sicer posmehovali, češ, da tudi to glasilo bi potrjevalo, kar se govori o občeslovanskem jeziku, t. j. da je nemški. No Slovani morejo tako zasmehovanje trpeti brez lastne moralne škode; moralna krivda pada na te, kateri ne dopuščajo, da bi Slovani sprejeli kak skupen literaturni jezik, in kateri silijo avstro-ogerske Slovane, da se vzgajajo z vsem civilizatorskim aparatom v tujem duhu in po šolah na nemškem jeziku. Sicer pa tudi Madjari, sedaj mogočni Madjari, niso nič na boljšem; glavna glasila izdajajo na nemškem jeziku iz istih vzrokov, zaradi katerih bi bilo skupno glasilo avstro-ogerskih Slovanov nemški pisano.

To glasilo, kakor si je mislimo mi, bilo bi v prvi vrsti *defenzivnega* značaja in še le v drugi vrsti bi pospeševalo razvijanje skupnih interesov ter priznanje skupnih kulturnih programov in taktik.

Težava bi bila pri nabiranju potrebnega kapitala, in tu bi ne pomagalo beračenje od naroda do naroda nič; jedino požrtvovalnost nekoliko odločno slovanski mislečih imovitih rodoljubov bi dovedla do zaželenega gmotnega vspaha. Možno bi bilo celó misliti, da bi se skupni list zasnoval z lastno tiskarno v vsem na delnice. Židovska velikanska podjetja te vrste se izvršujejo bolj in bolj takisto na delnice. Toliko gmotnih veljakov bi med avstro-ogerskim Slovani vendar našli, da bi se osnovalo *jedno* samo tako podjetje, katero, kakor se ume malo ne samo po sebi, bi imelo svoj sedež na Dunaju.

Najhujša težava bi bila zastran vodstva, in tu imajo Slovani uže toliko britkih skušenj, da bi načelno ne smelo opirati se vodstvo na jedno samo osebo; treba bi bilo več jednako sposobnih, mislečih, in značajnih oseb ob začetku in pri dopolnjevanju.

Defenzivni značaj lista bi učinil, da bi se laže sporazumeli zastran programa. Poljaki bi ne smeli imeti ne besede, ne vpliva pri listu; drugače bi bila njegova namera paralizovana pri korenini. List bi moral roditi se in razvijati se brez pomoči in sovdeležbe Poljakov. Potem bi ostajali pri listu samo taki slovanski narodi, ki so

v defenzivi proti agresivnim narodom in strankam. Pri takem položaju bi vendar zjedini se v tem, da bi vedeli, kedaj in kje se je treba braniti, kedaj in kje je treba odbijati raznovrstne dejanske in prikrite napade. Napade proti izvršenju narodne enakopravnosti, raznih historijskih državnih prav in proti svojstvom slovanske kulture bi vendar vsi defenzivni slovanski narodi umeli ter soglašali pri njih odbujanju. Maloobsežnemu obzorju običajne pisave mnogih sedanjih slovanskih novin bi celó pozitivno raztezali dosežanje meje, in takó bi bilo materijala dovolj, kateri bi se porabljal v občo brambo in v pospeševanje razumetja za skupne kulturne interese.

V svoj čas se je ugovarjalo zasnovanju skupnega organa tudi s tem, češ, da je treba s pomočjo manjših listov med raznimi slovanskimi narodi vstvariti posebno stranko, in še le ta bi dala pravi povod posebnemu skupnemu organu. Tako stranko, kakor uči skušnja, je pa težko vzbuditi, ker so zapreke po provincijah slovanskih narodov ravno takó hude, kakoršne so zapreke v obče, in potem je še to, da oddaljeni listi imajo različne urednike, ki se ne strinjajo lahko, če ni medsebojnega občanja med njimi. Vidi se, da popolnoma sorodni listi rabijo različno taktiko ali povdarjajo pojedine točke z različnim naglasom. Skupni list pa za potrebe, kakoršne smo označili tukaj, imel bi uže vsled defenzivnega značaja ne le stranko, ampak veliko večino skupne duhovske in posvetne inteligencije za seboj. Potem pa je tudi to resnično, da skupni list bi utegnil poleg vseh drugih dobičkov vstvariti poprej posebno, krepko stranko, nego je to možno potom raznih in na raznih slovanskih jeziki izhajajočih listov. Tudi smo dokazali, da vsako zamujeno leto se poveča itak ogromna škoda brez skupnega organa. Vedeti je torej treba za tako škodo, ako čakamo še dalje.

Velike gmotne žrtve bi slovanski rodoljubi imeli le prva leta; med tem bi ne mirovali, temveč bi agitovali, da se list razširi povsod tam, kjer morajo čitati slovanski omikanci sedaj tuje in celó protislovanske liste. Po društvih in javnih krajih bi zadoščal po jeden velik protislovanski list; mesto vseh drugih bi utegnil dopolnjevati novi skupni organ. Nad 20 milijonov avstro-ogerskih Slovanov ima vendar toliko naobražencev, da bi mogli posamični, po društvih in drugih potih vzdrževati jeden skupen organ. Naposled, če trdijo, da velike židovske liste vzdržujejo bolj inserati, nego pa zneski iz naročnin, mogli bi tudi Slovani nadejati se, da pridobé polagoma inseratov od vseh slovanskih stranij. Kakor nabirajo antisemitski nemški listi inserate od poštenih firm, jednako bi jih dobival skupni slovanski organ od slovanskih trgovcev in obrtnikov ki morajo sedaj po tujih listih priporočati svoje tvarine. List bi torej po poštenih pripomočkih dobival polagoma več in naposled zadostne gmotne podpore.

Po vsem tem ne kaže se takó huda gledé na

osnovanje in vzdrževanje primerne skupnega organa, ki bi služil interesom avstro-ogerskih Slovanov; treba je le nekoliko več podjetnega in požrtvovalnega duha. Agresivni narodi snujejo organe, ki s svojim vplivom sezajo čez meje dežel in od zdolej na zgorej na vse strani; oni se ne bojé nikakih žrtev, ko hočejo agresivnim potom povečati svoje zemlje in s potujčevanjem povečati tudi svojo narodnost; a nad 20 milijonov Slovanov, tudi če izvzamemo Poljake, naj bi ne mogli vstvariti in vzdrževati niti jednega skupnega osrednjega organa jedino v namen, da bi ščitili to, kar še imajo!

Ali naj se slovanski narodi še vedno tolažijo s tem, da jim kak nemški listič milostno priobči kak malovažen in v posledicah brezvpliven dopisič proti temu, da se naročajo nanj? Ali naj jih še nadalje vzgojuje v mišljenju za protislovanske namene kak nemški list, kakor je to delo vspešno na našo škodo desetletja opravljal Dunajski „Vaterland“, k srečo prirastši zlasti slovenski duhovščini?

Obupati bi morali nad požrtvovalnostjo in še bolj zaradi kratkovidnosti inteligencije slovanskih narodov naše monarhije, ko bi se ista v skrajni čas, v dobo največjih nacionalnih opasnostij, ne odločila in ne mirovala, dokler ne dobé ti narodi svojega skupnega organa v starem središču monarhije. Na to stran se ponuja posebna prilika v dokaz, da slovanska inteligencija ume ali pa ne ume važnost sedanje dobe. Inteligencija slovanskih narodov zunaj našega cesarstva pa naj vidi v dosedanjem nedostatku osrednjega glasila avstro-ogerskih Slovanov vsaj jeden važen vzrok nevspehov v dosedanjem njih politiskem in nacionalnem delovanju.

Rusija 1893. leta.

Po slabi letini 1891. leta si je Rusija kmalu opomogla: proračun za leto 1894. ima navadnih dohodkov za 23,600.327 več nego navadnih razhodov. V državni blagajnici bilo je preostalo 1. januarja t. l. t. zv. svobodnih sredstev 173 mil. r. Finančni minister pravi v proračunu za tekoče leto, da ne bode potrebno letos ni notranjega ni vnanjega posojila. Razhodi za tek. leto so sicer po proračunu nekoliko večji od lani, ali dohodki so razmerno še večji in sicer brez povišanja davkov: nov je le davek od stanovanj, ki je proračunjen na 4,610.000 r. Fin. minister pa pričakuje povišanja dohodkov od zemljišč in lesov (gozdov), posebno od državnih: r. država ima v evropski Rusiji in na Kavkazu nad 7,500.000 desj. državnih zemljišč in 120 mil. desj. gozdov. Ruska država je torej največi posestnik na svetu. Čimbolj pa se bode gospodarski razvijala država, tem večji bodo dohodki njenih posestev. Mogel je torej minister carju določiti naravnost, da Rusija mirno gleda svojo gospod. bodočnost.

Najvažnejši dogodek pr. l. je pač konečno zблиžanje Francije in Rusije. Pripravljalo se je precej dolgo, sedaj je evropski politični položaj jasnejši. Francija in Rusija iskreno želita miru uže za to, ker je njima koristen. Saj obe ti državi napredujeta posebno gospodarski od leta do leta, in vojna bi ta napredek le zaustavila. To pa ne znači, da bi v slučaju potrebe ne bili pripravljene varovati svoje časti in svojih interesov v slučaju potrebnosti. V Rusiji mislijo, da države trojne zveze teže podnašajo oboroženi mir, da so jako nevarni pojavi naperjeni proti ital. vladi in dinastiji v Siciliji in drugod, da rastoči nemški socijalizem in partikularizem ne utrjuje trojne zveze, ter da bi tudi Avstrija želela si marsikaj drugače, nego je v njej samej, posebno da bi bilo več socialnega in narodnega miru. Za to menijo, da bi države trojne zveze mogle odvažiti se na zadnji korak, na vojno, da se spremeni težko sedanje stanje. Ali tudi tega, kakor trdé, se v Rusiji ne bojé, zaupajoč modri in previdni politiki svojega carja. Vznemirjuje pa ruske državnike in narod rastoči v zapadni Evropi prekucijski socijalizem, kakor tudi državni socijalizem, ki se krepi pod varstvom držav in se ve da tudi žalostni pojavi brezumnega anarhizma. Socijalizem sili tudi v Rusijo, kakor priznavajo n. pr. „Mosk. Véd.“ št. 1. t. l., in bi se rad vgnjezdil v vladinih krogih in v narodu ter se boril proti cerkvi, vladi, lastništvu (imetku) in sedanjemu društvenemu stanju v obče. Znotranje življenje Rusije pa se razvija posebno od 1881. l., da se utrdé osnove državnega in narodnega ruskega življenja.

Rusija je lani skrbela za mir, za gospodarski svoj napredek ter tako vstvarjala uslovja (pogoje) zadovoljnosti prebivalstva. Množila je tiho in mirno ter brez posebno čutnih žrtev, svoje morske in kopnene sile tako, da je njen kredit rastele ne gléde na troške za oboroževanje. Najvažnejša pa je bila ustanovitev 15 novih „upravljenij“, rezervnih brigad in ojačenje sestava v mirnem času v vseh rezervnih batalijonih evropske Rusije in Kavkaza. Tudi se je odstranila lani neudobnost (neprikladnost), ki je sledila iz tega, da so se novačili mladeniči, ki niso še imeli polnih 21 let. Vojno ministerstvo je skrbelo posebno za obskrbo konjanikov in za dobre konje, odprlo je častniško, konjaniško šolo, da dobi po možnosti dobrih eskadr. poveljnikov. Utvrdila se je tudi organizacija kozaških vojsk itd. Tudi „junkerska“ učilišča dobila so nova pravila, pogranična straža pa je dobila novo, čisto vojniško uredbo. Za novo oboroževanje izdali so lani okolo 30 mil., a letosi izdajo okolo 35 mil. Nadejajo se, da bodo malokaliberne puške kmalu povsodu uvedene. Tudi ne-ruski strokovnjaki priznavajo, da je ruska vojska obnovljena. Postrojeno je bilo več vojnih ladij, ter se je r. brodogej ojačilo tako, da je moglo oddeliti od sebe poseben oddelek za srednje morje.

Za pr. l. bilo je naznačeno nad 62 mil. r. za železnice in vodne poti. Ministerstvo „vredn. soobščenia“ gradilo je lani nove železnice, skrbelo za luke in ceste, uredilo je tudi vodno in cestno nadzorstvo, kar ima veliko koristiti kupčiji in obrtu. Razni „vodni odbori“ pa imajo posebe skrbeti za dobre vodene poti: v teh odborih so lastniki ladij in tvorničarji. Tudi činovnikom tega ministerstva so bile začasno plače nekoliko boljše. Tudi so se odredili perijod. sestanki množ., ki se zanimajo za vodne poti. V železniškem oddelku ruske vlade pa je bil ustanovljen poseben trgovinski pododdelek, da bi železnice vedno poznale gospodarstvo krajev, po katerih tekó. Tudi se je ojačil pododdelek „dviženija“ tako, da vlada dobro vé, koliko in kakih vlakov more se peljati po železnicah, da se n. pr. pravočasno dopelje žito i. t. d. do izvestnih mest in luk. Posebna poverjenstva pregledala so Moskovsko-Brestsko in Harkovsko-Nikolajevsko železnico, pa se je tu našlo marsikaj, kar bode dobro služilo za obče zakonske mere v tem področju. Ministerstvo je dalje posebno pazilo na razna učilišča, kjer se pripravljajo razni železničarji. Naj omenimo tu še velike sibirskie železnice, katera se gradi marljivo.

Ruska vlada ima zlata na 609 mil. r.: spravila si je toliko zlata, da si utrdi svoj kredit. Blagostanje pa povečava tudi dogovor s Francijo, ki je bil zaključen 5. (17.) junija pr. l. Kakor vemo, izdelala so dotična poverjenstva soglasen načrt trgovinskega dogovora med Nemčijo in Rusijo, ki bode mogel postati zakonom, če ga odobri nemški parlament.

Preobrazovano ministerstvo „zemljedelija“ in državnih posestev pridno izučava po ministru Ermolovu mestne potrebe, da ne bi bilo zavisno, kakor preje, od raznih „dokladov“ podčinjenih činovnikov. Zato je minister sam potoval po Rusiji, kakor je potoval tudi minister nar. prosvetčenja grof Deljanov, po Baltijskem kraju, da si ogleda, kako napredujejo nove reforme, ki imajo ustanoviti gospodujoče značenje ruskega jezika in ruske šole v teh krajih, kjer je mesto Derpt dobilo sedaj svoje staro ime: Jurjev.

Notranje ministerstvo je dobro skrbelo, da je prebivalstvo dobivalo žito, kjer ga je potrebovalo po shodnih cenah. Vestno se je borilo tudi proti pojavom kolere in proučevalo narodno življenje in njegova uslovja v sedanjosti. Izdelan je bil nov načrt obskrbovanja prebivalstva za slučaj lakote. Posebno pozornost obračalo je to ministerstvo na vlogo in pomen inoplemenih (drugoplemenih) elementov v zapadnem kraju, da se reši vprašanje o inostrancih-posestnikih tako, kakor to zahteva

notranje rusko državno življenje in narodna čast V obče je ministerstvo posebno skrbelo za kmetško prebivalstvo in da si ohrani narodno samobitnost od vsakih postranskih vplivov, in to je najbolj dokazalo z zakonom o „неотчуждаемости крестьянских надельных земель“.

V cerkvenem življenju pa je najvažnejša odredba, ki vzpostavlja prejšnje obskrbovanje selske duhovščine tako, da državna blagajna doplačuje tej duhovščini, dokler ne bo obskrbljeno drugače. Ta carska milost bo imela blag vpliv na razvitje cerkvenega življenja. V obče pa se je znatno razvijalo delovanje na tem polju na „okrajinah“; zidale so se cerkve, šole, ustanavljala se nova cerkvena bratstva in ženske cerkvene občine. Vspehe je imelo pravoslavje v Ameriki in Japonsiji, a Moskva je dobila novega mitropolita, Sergija; v njej se je položil tudi temeljni kamen za spomenik carju osvoboditelju.

Morsko ministerstvo tratilo je pr. l. na centralne urade in luke 1,791.280, na drugo izdalo je 48,101.623, vkupe torej 49,892.803. Skoro polovico te vsote porabili so za gradnjo ladij. Narodno čuvstvo vidno raste v Rusiji, a z njim probuja se tudi želja, da dobé Rusi „svobodno morje“. Rusi želé ustrojiti si svobodno luko na Murmanu (na severu), prokop do Vindave (da se rešijo zavisnosti od Kraljevca), ter bi radi uredili si Kilijsko grlo na Donavi.

Iz poročila Oberprokurora sv. Synoda vidimo, da je položaj pravoslavja v Finlandiji, če tudi je imenovan arhiepiskop, precej slab. Tudi pravoslavnih je tam malo (okolo 50.000). V pribaltijskem kraju pa je pravoslavnih okolo 240.000, in njihov položaj ni tako slab, kakor v Finlandiji. Poročilo toži o katoliško-poljski propagandi, najbolj pa obžaluje prenevarno širjenje stundizma, ki pomeni zajedno tudi ponemčevanje. Toži poročilo o manj nevarnih pojavih, n. pr. o vplivu Židov na npravnost in celo na vero. Glavo dižeta tudi mahomedanstvo in budhizem in širita sovraštvo proti kristijanom. Odpadajo netrda pravoslavna (inorodna) plemena celo v mahomedanstvo. Tudi budhizem se nekako jača, ker ga goreče poddržavajo „Lame“, ki so prav dobro organizovani, posebno med Burjati.

Mnoge literarne in druge podrobnosti bile so omenjene tečajem pr. leta v „r. drobtinich“, zato jih tu ne ponavljam.

Dr. Fr. Celestin.

Poljaki so dobili v Rimu po nosu!

(Verska tolerancija v Rusiji in pa Poljaki).

Poslednja leta vidi se jasno zblizanje rimske stolice z Rusijo; Tulonski prazniki pa so zblizali tudi katoliško francosko duhovenstvo s pravoslavnim ruskim. Katoliški kardinali v Franciji molili so za Rusijo in za Ruse, in kanonik Jonquet je v svojem pismu k protopresbiterju duhovenstva ruskega carskega dvora resumoval in konstatoval čuvstva francoskega duhovenstva k pravoslavnemu ruskemu, in protopresbiter pravoslavni Janišev, odgovoril je z ravno tako iskrenim pismom, polnim krščanskega duha, francoskemu duhovenstvu. Z jedne in z druge strani se je govorilo o identičnosti duhovenstva jednega in drugega veroizpovedanja in o malovažnosti onih točkov, v katerih se ne dotikati ti dve glavni krščanski veroizpovedanji.

Zblizanje moglo bi rano ali pozno prejeti v zjedinenje zapadne Cerkve z vstočno; to zjedinenje pa bi bilo ravno popolnemu oslavljenju onih elementov v političnem življenju Evrope, kateri ne pripadajo ni k jedni ni k drugi iz nazvanih dveh glavnih Cerkvâ, ali sploh k nobenemu krščanskemu občestvu. Da se zjedini Rim z Rusijo, to je s pravoslavjem — kam naj se pa denejo potem razne protestantske sekte; kam naj se dene Židovstvo s svojo popolnoma drugo politiko, nego jo vede Rusija in Francija? Treba je torej z germansko-židovskega stališča ščuvati Rim na Rusijo in Rusijo na Rim. In kdo more tem elementom seslužiti službo? Seveda samo Poljaki, ti postrežčeki v rokah germansko-židovskega političnega sveta. Poljaki so katoliki, podčinjeni (podrejeni) so Rimu; Rim pa je moč. No Poljaki so v carstvu Poljskem podčinjeni tudi Rusiji, ne le Rimu; Rusija pa je tudi moč. Treba je torej, da bi se ti dve moči ne zjedini, ne zložili v jedno. In vselej, kedar se opazuje zblizanje Rusije z Rimom, vselej stopajo na sceno Poljaki, ki v nagrado, v slučaju kake homatije, v katerej bi bila pobita Rusija, pričakujejo od svojih prijateljev nezavisnost „krôla“ svojega ali republiko. Rimu je težko proveriti pritožbe Poljakov na stesniteljnico (tlačiteljico) katolicizma — Rusijo. Rim torej se zastopi ali odloči boriti se za „tlačene“ svoje katolike v carstvu Poljskem in s tem vzbudi proti sebi Rusjo, katera mora uvideti v postopanju Rima le nepravičnost in željo, dražiti Poljake na Rusijo in proizvoditi znotranje zmešnjave.

In bila je menda zopet pripravljena v Rimu enciklika o katolikih v carstvu Poljskem. No sv. stolica je bila ta pot bolj previdna. Pozvala je v Rim tiraspoljskega episkopa Franca iz Saratova, da bi on poročal o položaju ruskih katolikov, kot kompetentna osoba v tem vprašanju. Rezultat avdijencije za Poljake ni ugoden. „Politische Corr.“ poroča o njej v jedni iz prvih števil tega leta, da je „tiraspoljski episkop zajavil papi Levu XIII., da so vsa izvestja o proganjanju katolikov v carstvu Poljskem izmišljenje ali zavijanje avstrijskih in poljskih gazet, in da je kardinal Rampolla podpisal zajavljenje tiraspoljskega episkopa pred sv.

Otcem, vsled česar je Lev XIII. ukazal, da se *uniči* enciklika o poljskih katolikih, ki je bila uže pripravljena k publikaciji.*)

Tako so Poljaki, sluge Nemcev in Židov, to pot ostali „z nosom“. Drugo pot jim bode še bolj težko oslepariti sv. stolico, ki se je prepričala sedaj, da poljskim referentom in intrigantom veriti ni možno. Katere pa so one *avstrijske* gazete, negovoré uže o poljskih, ki podajejo svojim čitateljem ona „gola izmišljanja“ in „zavijanja“ o proganjanju „kolicizma v carstvu“ Poljskem? Katere so one gazete, o katerih sta se preverila sam sv. Otec in njega kancelar, da trosijo *laž* in „zavijajo“ fakte? Jaz jih ne poznam. Vem le toliko, da so v tej „poštenej kompaniji“ tudi oni listi, ki se pišejo na slovenskem jeziku na Ljubljanskem Starem trgu, in ko bi se ne pisali tam, pisali bi se v *slovenščini* v „Singerstrasse“ ali „Wollzeile“. Lep dar jim je poslal Lev XIII. k novemu letu! Čestitamo!

Pred dvema ali tremi leti pisal sem jaz v vašem cenjenem listu o položaju katolikov v tiraspolskeji eparhiji; za podstavo svojemu spisu vzel sem ne ruske liste, ki sploh o kolicizmu ne pišejo nikdar ničesar, nego vzel sem *šematizem* tiraspolske eparhije, to je avtentični, oficijalni dokument, ki ga je izdala ona eparhija, o kateri sem pisal. Moj spis je bil tako nepristrasten in vir v takej stopinji nedotakljiv, da je tedaj celo „Slovenec“ pohvalil spis in izrazil željo, večkrat videti take dopise iz Rusije o položaju katolikov. Torej takrat je ta list v vsem še imel jedno špranjo, skroz katero se je mogla protisniti istina. No potlej mu je „založilo“ tudi to špranjo, kajti on in njega pomočnik, ali boljše rečeno, njega „chef“ v Gorici v jednomej trobita v vseh možnih tonih proti Rusiji kot *preganjalki kolicizma* kot takega, dasi o Rusiji znata ravno tako malo, kakor Rusija o nju dveh. Zato dovolite mi nemnogo prostora, da ponovim nekoliko nepristrastnih in faktučnih opomenj najprej o verskej toleranciji v Rusiji, in potem o Poljakih. Uverjen sem, da bodo ti gospodje, to je Starotržci (Ljubljanski) pazljivo čitali moje besede, katere jih „vzburijo“ in oplašijo takó, da oni, pestunje svojih duševnih otrok po raznih župnijah slovenske zemlje, pošljejo takoj eksprese k njim, z novo ugrozo, da jih ošeškajo tako in tako, ako se predrznajo naročiti se na „Slov. Svet“ ali ga celó čitati tajno.

Rusija ima celo vrsto raznih narodov z raznimi krščanskimi veroizpovedanji, ima tudi muhamedane, Židove, pogane, ima celo kopico raznih odcepljenih pod vplivom Židovstva in luterstva, od pravoslavja sekt (subotniki, štundisti, molokani i. t. d.)

Ali ste čitali kedaj, da Rusija *preganja katolike srednje* Rusije, katolike obširne tiraspolske eparhije, ki šteje cele *stotine* tisoč katolikov? Celó poljski listi nikdar ne pišejo kaj takega, kajti to bi bila *laž*, katera bi se mogla takorekoč

z roko otipati. Vedite, k tiraspolskeji eparhiji spadajo večinom Nemci in pa živeči v Rusiji inostrani katoliki in Poljaki, kolikor jih živi v srednjeji Rusiji. Vsi ti ljudje ne iščejo politične samostalnosti in so popolnoma dovoljni v Rusiji, kjer je vsaj na toliko boljše, da se ni treba vedno bati, da za teboj počí dinamitna bomba in ti noge in roke razmeče po vsej ulici. Ali ste kedaj slišali, da Rusija zatira Tatare ali Nogajce ali Čerkese zato, ker oni časté Allaha in nj govega proroka? Vsi ti narodi, vse te „vere“, kakor tudi *karajimi*, to je Židi, ki ne priznavajo talnuda, so *popolnoma ravnopravni* v vseh rečeh s pravoslavnimi Rusi. Ravnopravni so tudi katoliki, kjer se oni javljajo *kot taki*, a ne kot *puntarji*. Fini, Esti, Latiši in drugi protestanti — ali se kedaj pritožujejo, da Rusija pritiska na njih vest, na njih versko svobodo? Nihče tega nikoli ni niti slišal niti čital.

Ako pa Poljaki carstva Poljskega kličejo na pomoč ne samo Rim, nego tudi vse avstrijske katolike (in le avstrijske!) vključujoč sém celó nesrečne slovenske zelote, ki sami komaj dišejo, in ako se Nemci-luterani *ostzejskih* provincij skrivajo pod pokroviteljstveni plašč religioznega luteranskega društva „Evangelischer Bund“, povejte mi radi Boga, ali je res treba imeti tr. pedi visoko čelo, da bi človek mogel v tem slučaju, to je na takih premisah, *logično* zaključati?

Poljaki se tu javljajo ne *kot katoliki*, nego *kot narodnost*, ki sanja o samostalnosti, Nemci pa sanjajo o svojem „*liebes Vaterland*“ in jim je svoje luterstvo tako malo mari, kakor Poljakom kolicizem. Kakor se ti ljudje hlinijo za goreče katolike in za prepričane luterane, moral bi človek misliti, da mislijo le o molitvi in o cerkvi, in da ne greše ne le ne „sedemkrat na dan“, nego v sedemsetih letih jedva jedenkrat, ali pa celó nikoli. Ako jih poslušáš, moraš misliti, da so ti ljudje brez cerkve, brez svečnikov, brez zakramentov, da bi radi bili goreči, pregoreči katoliki ali luterani, pa jim tega ne dopušča Neronovska ruska vlada.

Pridite v Poljšo in poglejte, ali najdete kaj takega, kar čitate v listih, ki se bavijo z „izmišljevanjem“ in „zavijanjem“. Doslej se nihče iz teh „gorečih“ katolikov ni izselil v drugo, boljšo državo, in tudi v puščavo doslej še nobeden Poljak ni šel zveličavat se. Hodijo v svoje prekrasne cerkve, imajo svoje rudečelične in „žizne-radostne“ ksendze, katerim nihče ne brani, ko bi sami hoteli, baviti se po primeru dr. Mahničá, celó z „ženskim vprašanjem“; imajo z jedno besedo vse, česar niso imeli kristijani ob časih *preganjanja*, nimajo samo jednega, kar so imeli oni, ki so se skrivali po katakombah — vere v srcu, tembolj pa imajo vero na jeziku.

Dva „dokaza“ *preganjanja katolikov v carstvu Poljskem* čital sem pred nekaj leti v „Gratzer Volksblatt“. Prvi je sestajal v tem, da so se Poljaki latinci pritoževali, kako nečloveško zatira Rusija *unijate*, in te *unijate* so Poljaki-latinci popolnoma identifikovali s seboj, z latinci; govorilo se je v onem članku o *preganjanju kolicizma*, in v primer tega *preganjanja* navaľalo se je *preganjanje* — *unijator*,

*) Po židovskih in drugih listih poročajo, kakor da bi bil omenjeni episkop govoril v Vatikanu jedino o svoji škofiji, potem pa, da papež izdá encikliko, toda prijazno nasproti Rusiji. Op. ur.

katere so baje poljski fanatiki pod načelstvom licemernega grofa Platerja zbirali v masivno procesijo, ki je imela iti ne bliže in ne dalje nego — v sami Rim k sv. Otcu. No to romanje se ni izvršilo iz preprostega vzroka, ker v Rusiji unijatov uže 50 let *ni več!* Vsi oni so se vrnili v naročje pravoslavne cerkve, ko so se preverili, kako sladko je živeti z latinci-Poljaki, in kako vestno Poljaki izpolnjujejo uslovja (pogoje) unije. Razen tega pa so unijati, dokler so bili, sestavljali se *izključiteljno* iz Rusov, govorečih na narečju beloruskem in maloruskem in pisavih ruski knjižni jezik. Sam mitropolit Josip Simaško, ki je vrnil unijate v pravoslavje, bil je Kijevski Malorus. Ko bi v Rusiji bili unijati, in bi jih vlada preganjala, morali bi se Poljaki temu le radovati, kajti tedaj bi unijati, katere bi tlačila vlada, prešli v latinstvo in s časoma bi se *opoljačili*. Zgodilo bi se to, v dosego cesar avstrijski Poljaki rabijo proti Rusom-unijatom vsa možna sredstva. Ruski Poljaki zastopali so se za *fiktivne* unijate-Ruse pred „celim svetom“, avstrijski Poljaki pa pred očmi vsega sveta tlačijo in preganjajo žive unijate-Ruse, emljo jim azbuko, celo „žensko vprašanje“ so za unijatske pope hoteli rešiti po receptu dr. Mahničiča — to je, uvesti v uniji celibat, no ni se jim posrečilo, dasi unijatski episkopi „pojo pesen onega, čegar kruh jedo“.

Zakaj se ruski Poljaki potegujejo za unijate? Da bi očrnili Rusijo. Zakaj avstrijski Poljaki tlačijo unijate? Da bi jih odtrgali od Rusije, s katero unijate veže jezik in obred. *Hrvatskih* unijatov se nihče ne dotika, ker oni niso Rusi, in ker je Rusija tako daleč od njih, da je ne dosežejo nikdar. No ponavljam, da unijatov v Rusiji ni, in dokler so bili, v njih številu ni bilo ni jednega Poljaka, ampak le Rusi. To dovolj dokazuje, kako predrzno je bil mistikovani „Gr. Volksblatt“, ki je pisal o preganjanju „poljskih unijatov“:

V *celej Rusiji* mora vsakdo, ki potuje iz jednega policijskega okraja v drugi, imeti potni list ali „pásport“, naj bode potujoči Poljak ali Rus, Žid ali Nемец ali kdor hoče, in naj bode on posvetnega ali duhovskega stanu. Poljaki pa pišejo za granico: „Le pogledjte, kako Moskali tlačijo katoliške ksendze! Bez potnega lista jim nikamor ni dovoljeno potovati, celo v bližnje mesto ne.“ Kdor to čita za granico in ne pozna ruskih razmer, nehoté misli, da samo poljski ksendzi morajo imeti potne liste, in imeti izključiteljno zato, ker so ksendzi katoliki. Odtod: preganjanje katoliških svečenikov v carstvu Poljskem! Kaj ne, koliko je tu „istine!“ In vse to ponavljajo prijatelji Poljakov za mejo, in ponavljajo Židi in luterani *unisono* z latinizatorji-Slovenci! Lepa kompanija!

Na *cilj* takega počenjanja Poljakov gledajo avstrijski Slavjani popolnoma *napačno*. Poljakom je katolicizem toliko mari, kot lanski sneg. Ko bi v njih bila vsaj iskra katolicizma, vsaj iskra ljubezni k sv. stolici, ali bi se oni bratili, ne rečem uže z luterani in javnimi ateisti in „prostomavtarji“, nego z Židovi? Ali bi dražili papeža na carja in carja na papeža? Le pogledjte, kdo vlada v Galiciji. Stanczyk in —

Žid. Oba ona sesata kri iz prostega naroda, kateri ona imenujeta „bydlo“, t. j. živina. Oba ona to „bydlo“ napajata in grabita, oba ona držita to „bydlo“ v mraku nevednosti, v okovih gnjusnega robstva. Ko se to „bydlo“ zavé, ko spozna, da tudi ono nosi človeško obličje in ima človeške pravice, tedaj — finis Poloniae!

Kakoršni so Poljaki kot katoliki, ravno taki so tudi kot Slavjani. Moti se, kdor misli, da Poljaki črtijo Rusijo zato, ker je *slavjanska* država. Njim je Slavjanstvo toliko mari kot katolicizem. *Ko bi Rusija bila nemška, turška ali kitajska država, črtili bi jo ne manj. In ako Rusija vsa danes sprejme latinizem, sovraštvo Poljakov se zato ne umanjši ni za jeden las.*

Poljaki sovražijo Rusijo kot državo, katera jim je na poti k realizaciji njih sanj, in ki jim kaže na vsakem koraku, da te sanje so sanje in nič drugega, in da je njih poljsko kraljestvo „od morza do morza“ — plod shujšane fantazije. Oni bodo to kraljestvo in svojega „króla“ ravno tako malo videli, kakor svoja ušesa. V Avstriji igrajo na prvih goslih in se laskajo Nemeem in Židom. Slavjanom tožijo Rusijo z jedne strani, rišoč iz ruskih Poljakov tlačene katolike, češ, tako-le bo tudi z vami, — no z druge strani so vselej pripravljene te slovanske narodiče pomagati pritisniti k steni in dušijo svoje Ruse sami. Uničujejo torej Slované na dva načina: doma jih ženejo v obupanje, na zunaj pa hočejo pretrgati vsako zvezo veje z deblom.

Slavjanski narodiči se imajo uničiti, demoralizovati, stvoriti bezopasnimi za-nje in nepotrebnimi Rusiji. V Germaniji Poljaki opravljajo službo lakeja, ki dobro vé, da danes ali jutri se bo dalo z obrestmi oropati svojega gospoda.

Oni se nadejajo, da v slučaju političnih zmešnjav vstane „reč pospolita“ kot feniks iz pepela, in da to vstanje v bodočej vojni Germanstva s Slavjanstvom omogoči jim Germanstvo. Zato tako dosledno in s tako gorečnostjo oni zanikavajo, da so Slavjani, zato povsod pomagajo germanstvujočej politiki, in kakor Žide zovejo „Poljake Mojzejevega zakona“, tako bodo tudi sebe kmalu začeli zvati za Nемец „polskiega jezyka“.

Na poti stoji „psa krew Moskal“, na poti so gališki „svetojurjevci“.

Rusija je nanese Poljstvu smrtni vdar, to je onemu Poljstvu, katero se kot pars pro toto predstavlja očem Evrope. Rusija je poklicala „bydlo“ k življenju, dostojnemu človeka. Ona je potegnila znak uravnjenja med „szlachto“ in med „bydlou“. Ona je osvobodila poljskega raba, kakor je osvobodila ruskega. I s tem plemenitim, človekoljubnim dejanjem uničila je starodavni poljski fevdalizem in iztrgala iz rók fevdalov ne le brezplačne in brezpravne delavske roke, nego na slučaj nove vstaje odvezla od szlachte potrebni kontingent vstašev, katerim je govorila szlachta še v 1863. l.: „ali na Moskala ali pa na drevo!“ In cele stotine „bydla“ je szlachta obesila v poljskih šumah, onega „bydla“, katero je dalo jej vzmožnost provoditi (preživeti) noči v pijanih orgijah in kupovati orožje za vstajo. „Bydlo“ je začelo ži-

veti samostalno, „bydlo“ se je pod pokrovom Rusije začelo učiti, z jedno besedo, bydlo je pod rusko vlado začelo živeti po človeško. Zato avstrijski Poljaki s trepetom gledajo na rusko Poljšo. Mlada inteligencija, ki ima svoj izhod v „bydlu“, ne sanjari o „królu“, nego iskreno vleče k Rusiji; „bydlo“ s strahom in užasom spominja strašne prejšnje čase robstva in eksploatacije nesrečnega „chlopa“ — ruska Poljša brezvratno propada in stari duh drži se le še v starih glavah, v pogibajočih „slahčičah“ z njih nekdanjimi in sedanjimi drugovi — ksendzi, ki so bolj ali manj zavisni od razvenčanih fevdalov. Ko bi se zopet vzrodila poljska država, tedaj pojdejo stare razmere, one razmere, ki so dajale šlahiti vzmožnost provoditi življenje v „dolce far niente“ in smejati se nad človeško osebo, nad „bydlom“.

Kaj je „chlopu“ do tega, v kakej državi živi; njega država je — trebuh, njega ideal vsakdanji kruh. Politično samostalnost si želi le plemstvo poljsko, „chlop“ pa se je brani z rokami in nogami. Da bi se dosegla ta samostalnost, dobro je vsako sredstvo: javkanje v Rimu, prijateljstvo z Nemci, intimna zveza z Židi, neposredno tlačjenje avstrijskih Rusov in posredno tlačjenje drugih slavjanskih narodnostij, uže popolnoma ohripli laj na Rusijo — kakor vidite, najraznoobrazniša sredstva, ki imajo le dve obči točki: jedni in isti cilj in jedno isto gnjusnost.

No navzlic vsemu temu — Polska zginela!

Nijedne obče točke ne morem najti med „stanczyki“ in slovenskimi latinizatorji, katera bi opravičevala poslednje kot „Slovence“ in „katolike“, ponavljati poljska „izmisljanja“ in „zavijanja“.

Res je, proporcionalno je latinizatorjev ravno tako malo, kakor „stanczykov“, res je, tudi slovenski latinizatorji imajo svoje „bydlo“ in svoje „chlope“, kakor tudi obče s stanczyki patrone in druge; tudi oni se rabijo kot sredstvo v rokah preganjalcev slovenskega naroda, in sami zopet te preganjalce izkoriščujejo za svoje osobne „časne“ namene. No ako je to res, in da je res, vidimo na faktih, potem so oni npravstveno popolnoma pali.

Za koga oni delujejo? za katolicizem? za avstrijsko državno idejo? za Slovenstvo? Odgovorite!

Roštn.

Iz poezij M. J. Lermontova.

(Izvirnik.)

Нѣтъ, не тебя такъ пылко я люблю,
Не для меня красы твоей блистанье —
Люблю въ тебѣ я прошлое страданье
И молодость погибшую мою.

Когда, порой, я на тебя смотрю,
Въ твои глаза вникая долгимъ взоромъ,
Таинственнымъ я занятъ разговоромъ,
Но не съ тобой я сердцемъ говорю —

Я говорю съ подругой юныхъ дней,
Въ твоихъ чертахъ ищу черты другія,
Въ устахъ живыхъ — уста давно нѣмыя,
Въ глазахъ — огонь угаснувшихъ очей.

(Prevod.)

Nè, ne za tebe jaz tako gorim,
Ni záme čaren blišč lepote tvoje:
Trpljenje prošlo v tebi mi drago je,
Propale se mladosti veselim.

Če časi milo ti v oči gledím,
Topim se v njuno vso globokost bajno:
V besede drage sem zamišljen tajno,
Pa ne s teboj jaz v srci govorim. —

Jaz govorim si z dragoj mladih dnij,
In lice tvoje z drugim se ujema,
Pa zrem ti v ustih — usta davno nema,
V očeh — ogenj ugaslih nje očij.

(Prepis.)

Не, не, за теба из тако горим,
Нѣ за-мѧ чарен блищ лѣпote твоѧ,
Трѣпленье прошло в тебѣ ми драго мѧ,
Пропале съ младости веселим.

Че часъ мило ти в очи глѧдím,
Топим се в нюхъ всѧ глѧбокост байнѧ,
В бесѣде драге сем замышленъ тайно,
Па не с тебой из в срци говорим.

Яз говорим си з драгой младыхъ днѧй,
Ии лице твоѧ з другимъ съ уйма,
Па зрѧм ти в устѧхъ, — уста давно нѣма,
В очехъ — огонь угаслыхъ нѧ очѧй.

Lamurski.

Opomnja uredništva. — Kdor pozna urednika sedanje „Soče“, g. Andr. Gabršček, iz različnih polemik, ki jih je doslej imel z raznimi slovenskimi politiki in političnimi listi, vedel je uže naprej, da ne bode molčal tudi nasproti našim opomnjam o njegovem poskusu, uvajati, oziroma učiti kirilico med Slovenci, in da bode, se ve da, hotel prav imeti. Namesto da bi bil uvaževal naše opomnje, ki so bile vendar stvarne in zaradi stvari, zasukal jo je v 9. snopiču svoje „Slovanske knjižnice“ vse drugače. Omenivši, da se mu sanjalo ni niti, da ga bode „napadal“ kdo zaradi uvedanja vaj v cirilici v omenjeni knjižnici, pravi dalje: „Vendar se je to zgodilo, in to od strani, od katere bi bili najmanje pričakovali. „Slovanski Svet“ se je zaletel — kar je značilno! — naravnost v izdajatelja in urednika, katerega prijema tako odurno, kakor stresa surovi vrtnar za ušesa neporednega pobalina, ki se je splazil na vrt jabelka krast. „Slovanski Svet“ nam je grozno zameril, da nismo sprejeli njegove mešanice, ki žali že oko in razširjenju cirilice več škodi nego koristi. Gospoda Lamurskega mešanica dela težave celó takim Slovincem, ki z lahkoto čitajo ruski; zato pa njegove sestavke redko kdo čita. — To mnenje je splošno in tudi „Slov. Narod“ se je že enako izrekel o igrači g. L., ki nima nikake prihodnosti. — S tem pa ne trdimo, da je naša cirilica prava in primerna za slovenski jezik. Ne, tega si ne domišljujemo, ker to vprašanje sega v daljšo prihodnost, a reševali ga ne bomo mi, pa tudi g. Lamurski ne. Naš namen je, seznanjati svoje čitatelje s cirilico na kolikor mogoče lahek način, kar se more zgoditi edino takó, da zamenimo le latinska znamenja z najložjimi v cirilici, *pravopis* pa da ostane nespremenjen.“

Ponatisnili smo glavni odstavek odgovora g. Gabrščka, da bodo čitatelji toliko laže umeli današnji odgovor g. Lamurskega, potem pa tudi, da morejo naši čitatelji primerjati našo primetbo v 1. št. „Slov. Sveta“ z odgovorom Gabrščekovim. Čitatelji vidijo takoj, da g. Gabršček ni čisto nič poučil čitatelev „Slov. knjižnice“, o čem smo gevorili mi. Taka polemika pač ni prikladna, ker slepi poseben krog čitatelev, in je neumestna toliko bolj, ko gre za pojasnila na važnem kulturnem, tudi znanstva dotika-jočem se polju. Mi nismo ne „napadali“, ne „zaletali se“, ampak smo

povedali svoje razloge, zakaj niti za vaje ne gre rabiti take kirilice, kakoršna hoče rabiti g. Gabršček. Poslednjemu se ni treba čisto nič čuditi, da smo to mnenje razodeli ravno mi; vsaj na Slovenskem do poskusov v našem listu nisi mogel zaslediti takih določnih namer. Ako smo preverjeni, da zidamo nekoliko tudi mi na potrebnem kulturnem posloplju, treba je, da tudi čuvamo, da ne poderejo drugi tega, kar mi privajamo k temelju stolikimi težavami.

Tudi se ni potreba g. Gabrščeku čisto nič izpodtikati nad tem, da smo naše opomnje poslali na njegovo addresso; mi se ne bojimo konkurencije njegovega podjetja, ampak se poslednjega le veselimo in smo dokazali javno, da nam je do vspevanja in obstanka tega podjetja. Gosp. Gabršček vé bolje nego mnogokdo, da nam je načelno do stvari, in da se ne bojimo zameriti se ne njemu, ne komu drugemu, kedar imamo povedati kako neprijetno. V tem slučaju mislimo pa, da je g. Gabrščeku celó v čast, ako v „Slov. knjižnici“ inicijativo za kirilske vaje pripisujemo njemu samemu, in zaslugo bi si le povečal, ko bi se ugloobil po danih nasvetih v stvar ter popravil vsaj toliko, kolikor je fundamentalno napačnega v njegovem poskusu.

Mi nismo ne „grozno“ ne drugače zamerili, da gosp. Gabršček, kakor se izraža, ni „sprejel“ naše „mešanice“, pač pa smo pisali takó-le: „Zato bi tudi svetovali, da, ako se imajo pričevati vaje v kirilici, naj se upotreblja v ta namen naravnost n. pr. srbski tekst s transkripcijo z Vukovo graždanico, nego pa slovenski tekst, s transkripcijo, ki je za dobro stopinjo slabša od itak popačenega srbskega pravopisanja“.

Kar se dostaje kirilskih vaj v našem listu, je trdil tudi g. Lamurskij z nami vred, da je to le poskus, in Lamurskij je ponavljal svojo prošnjo do slovenskih jezikoslovcev in lingvistov, naj bi oni izpregovorili o tem poskusu, oziroma kritično utrdili kirilico za slovenski jezik. Doslej se to ni zgodilo, a kljubu temu ostaje Lamurskega poskus nekaj več nego sama „igrača“, in ako bi bil g. Gabršček na to stran moder dovolj, skušal bi bil zvedeti, kaj je v tej „igračici“ takó rekoč kot utemeljeno stalnega, torej uže rešenega, in kaj je izpremenljivega, o čemur se torej da še razgovarjati. Lamurskij je bil le toliko skromen, da pri svojih poskusih ni hotel ločiti znanstveno-stalnega, torej tudi za slovenski jezik v kirilici rešenega, od omahljivega, za naše uporabljenje ne še rešenega. No, v sedanji svoji primetbi daje isti g. Lamurskij nekoliko pomišljati o razliki stalnega in nestalnega in tudi o tem, kakó je treba soditi njegovo „igračo“. Pri takih igračah se opeče ta, kateri se ni vezbal v njih, in ne zamerimo g. Gabrščeku, da ni mogel tudi v to igračo poseči globlje; zamerimo mu le, da hodi v nevarnost in da samooblastno sodi o stvarih, o katerih sam pravi, da niso še rešene. Ako niso rešene, tudi g. Gabršček sam ne ve, koliko je v njih „igrača“, in koliko je največa zaresnost. To pa zopet kaže na drugo samooblastno trditev g. Gabrščeka, ko dodaje svojemu uže navedenemu odstavku: „Kedar se mero-dajni krogi zjedinijo za drugačno uporabo cirilice, sprejme jo tudi „Slovanska knjižnica“. Do takrat je pa vsak prepri o tem predmetu neumesten, zlasti v časopisih“. Vprašamo: Kje pa imamo, zlasti na Slovenskem, drugih predalov za zjedinenje o uporabi cirilice, nego po časopisih? Ali naj morda kdo v knjigah „Maticе Slovenske“ prične jediniti nas v tem vprašanju? Tudi ko bi se zgodilo to, nadaljnje in konečno rešenje vprašanja bi prišlo vedno v časopise, sosebno večje in take, ki se zaresno morejo baviti s podobnimi stvarmi. Se ve da s takim odgovorom, s kakoršnim je hotel zadovoljiti g. Gabršček čitatelje „Slov. knjižnice“ in pa odpraviti urednika „Slov. Sveta“ in g. Lamurskega, ne prišli bi daleč, in vprašanje o kirilici za slovenski jezik bi čakalo mnogo več časa, nego morejo čakati Slovenci, ako sploh hočejo poprijeti se jednega iz sredstev, ki so vključena v slovenskem kulturnem programu.

Konečno o tem, kar je neizogibno potrebno tudi za prak-

tične vaje s kirilico na slovenskem jeziku, izpregovorimo prilično posebe in ponavljamo svoje zadovoljenje s tem, da hoče g. Gabr. pomagati nam pri širjenju toliko potrebnega znanja kirilice med Slovenci, ter se nadejamo, da bode uvaževal to, kar se ne zaradi kake slabohotnosti, ampak jedino zaradi pospeševanja stvari same pretresa in sovetuje od naše ali kake druge strani.

Primetba. — Na rezko sicer, a vendar le blagohotno primetbo, prineseno uredništvom „Slovanskega Sveta“ v prvej letošnji številki zoper g. Andreja Gabrščeka zaradi uvajanja Stefan Vuk-Karadžičeve „graždanice“ v slovensko pismenost, udostojil se je imenovani gosp. Andrej Gabršček spraviti se na-me, dasi nisem v vsem svojem življenju nikdar nič ne zanj, ne zoper njega spisal in dasi mu nisem sploh nikdar nič žalega storil. Prihrumil je torej glas iz Gorice ob Soči, какъ шумъ отъ множества водъ и какъ звукъ силнаго грома, zatrobivši mi: „Убойтесь всемогущаго самодръжца Андрѣя Габръщѣка! Господи Лажурекій! Ti ne rešiš nikdar ne vprašanja o kirilici. Vse tvoje nastojanje, da uvedeš kirilico, je igrača!“

Glejte ga no, glejte ga, samooblastnega mogotca! Počasi, počasi, amice carissime! „Aplanc si vejn avant“ bi rekel naš Gorican. Nekaj več skromnosti ne bi ravno bilo ne na mestu.

Pred vsem mi je omeniti, da se nisem nikdar tako oholil, in da mi sploh v vsem mojem življenju še na misel prišlo ni, da bi hotel jaz, prost krtinovec, reševati svetovno vprašanje o kirilici; vselej in povsod povdarjal sem, da je vse odnočno moje nastojanje prost poskus, in prosil sem celo slavno občinstvo, da bi blagovolilo prezreti vse nedostatke, v tem oziru menoj storjene, rekši, da je stvar nam vsem nova, prost poskus, in da človeku nehote marsikaj uide. Pusto, golo, nago, boso, votlo, puhlo in prazno je očitanje, v obraz zabrušeno mi, da hočem jaz rešiti vprašanje o kirilici, katero je uže zdavna rešila na novo oživela staroslovenska književnost.

Pogledavši nekoliko v naše slovenske in v knjige drugih slovanskih narodov, prišel sem do prepričanja, da se mogočni naš jezik ne da vpreči kakor jezik italijanski v dvajset in pet pismen latinske azbuke. — Ker se nahajajo v staroslovenske kirilici, naj-dovršeneji azbuki na zemlji, vsi znaki za označevanje vseh glasov nove slovenščine, naravno je, da sem se poprijel v svojem poskusu staroslovenske kirilice.

Da sem pridržal torej v svojem poskusu staroslovenske pismenke: и, ѣ in i, ki se pri nas in pri vseh slovanskih plemenih, kakor n. pr. v besedah: жыла, умывати, литанія različnim načinom izgovarjajo: — to je veleučnemu g. Andreju Gabrščeku igrača?

Da mi rabite isto tako v mojem poskusu, kakor v staroslovenščini in bolgarščini staroslovenski pismenki o in ѡ v izražanje raznih o, — to je istemu veleučnemu g. Andreju Gabrščeku tudi igrača, dasi prav dobro ve, da se pri nas in pri vseh družih Slovanskih glasi samoglasnik o n. p. v besedi otrok vse drugače, nego v besedi gos.

Da mi služe v izražanje raznih e staroslovenske pismenke: e, e, ѣ in ѡ, — to je njemu tudi igrača, in vendar bi mu bilo vedeti in znati, da se glasi le-ta samoglasnik pri nas in pri vseh drugih slovanskih plemenih n. pr. v besedi: жена (žena) vse drugače nego n. pr. v besedi: любезен (ljubezen), болезен (bolezen), лето (léto) in žeti (жѣти).

Da si je morala omisliti in da si je ob to dala vlitu slavna „Katoliška Tiskarna“ v Ljubljani za pečatanje epohalnega slovensko-nemškega slovarja različna latinska pismena, odgovarjajoča kirilskim pismenkam: и, ѣ, i, e, ѡ, ѣ, ѡ, ѡ, ѡ, ѡ, ѡ, ѡ, ѡ, ѡ, ѡ, ѡ, ѡ — vse to je veleučnemu gosp. Andreju Gabrščeku, se ve da, tudi igrača?

Da sem staroslovenski poluglasnik ѣ in ѡ, n. pr. v besedah: рѣдѣкъ, гѣдѣкъ, da ne bi rušil slovanske vzajemnosti, zamenil v svojem poskusu blagoglasnejšim e, ker se čuje le-ta pri štajarskih, hrvaških in ogerskih Slovencih in razen Bolgarjev pri vseh drugih slovanskih plemenih, kar pa ni bilo po misli odličnemu

našemu jezikoslovnemu nastavniku, preosveščenemu otcu Stanislavu Škrabcu, in da sem z istega razloga po soglasnikih c, č, g, h, k, š in ž uvedel pisme и na mestu staroslovenskega ѣ in ѡ, — evo, vse to je g. Andreju Gaberščeku prosta igrača.

Da so pridržali v svojej pismenosti današnji Bulgarje vse omenjene staroslovenske pismenke, razen ѡ, prevrgše se pri njih kakor pri Ruskih v я, da pišo istotako današnji Ruski staroslovenskim načinom izpuščujoč pisme ѡ, prevrgše se pri njih kakor pri Srbih v у, — da je pri istih Srbih uže vskrsnola misel, ne bi li svojo „graždanico“ zamenili starim pravopisom, — da morajo Poljaci in Česi s Slovaki vred in lužiški Srbi v izražanje omenjenih glasnikov upotrebjevati kakor mi razna latinska pismena, izgrbljena različnimi pikami in drugimi rogljastimi kljukami, ki žale gotovo dokaj hujše oči, nego staroslovenske kirilske pismenke, — da odobravajo česki, srbski, bolgarski in ruski listi, in med temi zlasti: „Новый Галичанинъ“ v Lvovu in „Славянское Обозрѣніе“ v Petrogradu moje nastojanje, izrazivši svoje veselje posebno zaradi pridržanja tako imenovanih jutov, — evala, tudi to je našemu g. očetu Andreju igrača.

Da bode Poljakom, Čehom in lužiškim Srbom in zlasti prvim, ker izgovarjajo nosnike staroslovenskim načinom, vsprejmeši kirilico, poslužiti se staroslovenske kirilice, in da je staroslovenska kirilica jedino vzajemno in nerušimo ono vezilo, po katerem bi mogla priti vsa slovanska plemena vsaj za oči do jenega jedinega slovanskega jezika, — Bog i bogme! tudi to je igrača.

Ne kirilica, menoj vpriličena na podlagi Jernej Kopitarjevih, Fran Miklošičevih in drugih jezikoslovnih knjig, nego kirilica, kakoršno si misli naš otec g. Andrej Gaberšček, ki uvaja slepo transkripcijo latinskih črk v pokvarjeno srbsko graždanico, bila bi v resnici prava igrača. Taka igrača pa, kakor je prav umestno omenilo uredništvo „Slov. Sveta“, bilo bi naravnost rečeno, poniževalna za naš jezik, kajti uničila bi nam jezik še bolj, nego sedanja latinica, ki ima vsaj znamenja za dolgočo in kratkočo raznih samoglasnikov, kar povse pogrešamo pri srbski graždanici.

Kirilica ni, da bi jo po pomenu umel vsak človek. Kdor jej hoče priti do jedra, trebe mu je dokaj, dokaj časa in ne navadnega truda.

Isto tako kirilica, menoj vpriličena za našo pismenost, ni namenjena za sedaj prostemu našemu narodu, ki je še ne potrebuje, kajti on bo še dolgo, dolgo lahko izhajal z latinicoj, uvedeno nam v knjigo pred tri sto leti Primožem Trubarjem in s knjigami prekristnega društva sv. Mohorja in raznimi prostonarodnimi političnimi in gospodarskimi listi, — nego namenjena je našej mlajšej in starejšej inteligenciji, da jej pokaže pot do vzvišene staroslovenske, do bogate srbske in bolgarske narodne in do še bogatejše ruske književnostij, iz katerih bode jej črpsti žive vode, da otrešši se tujega duha prisvoji si slovansko slovenščino.

Tako, milostivi gosdar Andrej! ako imejete uho, mislim, da sva končala.

M. A. Ламурскій.

Я любилъ тебя шутя,
Шутя любила ты меня
И счастье легкое сіяло,
Да насъ, повѣрьте, дѣляло.

Влюбилсь вдругъ мы не шутя,
Когда сіяла намъ весна,
Мы горячо себя любили,
И не шутя себя мучили.

Подчасъ вдыхали мы легко,
Что дѣло наше такъ пошло
Хотя мы въ морѣ счастья плыли,
Желали, чтобъ шутя любили.

Чтобъ возвратилась та игра,
Любви вѣянье вѣтерка,
И чтобъ оно легко играло,
Да счастье легкое сіяло.

Но легкой вѣтерокъ любви
Не возвращался къ намъ, увь!
Жара полдневная стояла,
Иль счастье буря колыхала. —

Фр. Целестина.

Plevel.

Plevel nam hitro raste, bujno nam cvetè,
Od vseh strani ovija trto plemenito,
Obeta plod obilen vsake nam vrste,
Vesel šopiri v bojah vseh se slikovito.

In solnce greje, dež namaka ta plevel,
A trta plemenita slabo le uspeva
V plevela sencu trs kako bi bujno cvel?
Ou obupuje, tužen v sencu omedleva.

A pridna roka, glej, uže pleje ta plevel,
Cvetoče bujno vse plevelove glavice
— Naj bode moder cvet, rudeč ali pa bel —
Brez milosti mi ruje vse plevel-cvetice.

In plemeniti trs oživlja ves, cvete,
A svoj mirisni cvet pod listjem svojim skriva
Pod njim se jagode mehčajo in polne.
Pod njim i grozd ves čar in prelest vso dobiva.

* * *

Vinograd naš obrašča hitro nam plevel,
Vinogradarjeva kje roka si ti smela?
Naj bode moder cvet, rudeč ali pa bel,
I z ruj plevel, naj bode vsaka glava vela!
Naj raste naš značajev vinograd,
V ljubezni, v žrtvah naj uspeva naše delo!
Naj pod zemljo se skriva vsak odpadnik — gad
Naj vsak srčno na delo stopi in veselo!

— st —

Hrvat i Slovenac.

Gledajte ih — nij' l' divota prava
Složna vidjet ta dva kršna diva,
Spremna svojih za obranu pravā
Sad nā planut kō dva groma živa . . .
Plam djedovskog junačkoga srca
Razžario junačke im grudi,
Pošten značaj licem im se zrca,
Sloboda ih na vitežtva budi.

Kroz toliko krvavih vjeková
Sudbe ih je razstavljala sila,
Kroz dimove praha i olova
Ne mogla se spoznat braća mila;
Al' porazna oluja se slegla,
Riekam krvi zatitrala zora,
Spoznala se braća i tad pregla,
Da se vinu svojih do uzora.

Bajnim goram na holih vrhovi'
Rodne vile kolo zaigrale,
Majka Slava slogu blagoslovi,
Radovanke pjesme začestale . . .
Eto braće, gdje po istoj stazi
Skupa hode, iste misli vode, —
Množ dušmana na njih vreba, pazi,
Jer ta staza vodi do slobode.

Njih već nič'ja sila ne razdieli,
Ma ih snašli sto put gori jali,
Iste su im težnje i cijeli,
Iste želje, isti ideali.
Sviest ih jari, rodoljublje žari;
Što im prošlost uzkratila tavana,
Budućnost će njima da ostvari:
Otačba će bit im samostavna.

U njoj tad će uživati braća,
Vršit svoje odlično poslanstvo,
Ně kô onaj, tko se gvoždja laća,
Da proširi svoje veličanstvo;
Već kô onaj, koji s neba sadje,
Zabludjele ovce da potraži,
Da liek ranam čovječanstva nadje,
Da kržljivo ozdravi, osnaži.

Plemenite napore će njine
Ista Provid Višnja blagosovit,
I njihove diljem otačbine
Staru sreću, veličje obnovit.
Majka „Slava“ prestat će bit sjetna,
Saviti će do dva divna vienca,
Pa će njima ovjenčati sretna
Zor-Hrvata i čelik-Slovenca.

Dinko Širovića.

Slavulj i kos.

Pjevò slavulj usred gaja,
Nedaleko pjevò kos;
„Da je pjesma tebi zlata,
Štono ti je zlati nos!“

Kos će na to mirno, mudro:
„Tebe slavi svijet vaš,
Kanda jesi čudno čudo —
Al i moj mu mio glas“.

Dr. Trnoplesar.

Razmišljanja.

Čista pod nebesi
Malo slada,
Ali puno biede,
More jada.

Svijet pati, strada
Svako doba —
Snijuci o raj
Iza groba.

Zla je više,
Zloba kleta
Što ga radja
Širom svieta;

Zla najviše,
Jer smo ljudi,
Malo mudri,
Silno ljudi.

Čitao sam, učio sam
Divnu mudrost Sokratovu,
Čudio se, divio se
Evangelju Isusovu:

Ali nigdje nisam našò,
Koji treba piti lijek,
Sreća da ti čista traje,
Kratki dokle traje vijek.

**

Bog je, znadem, pravda živa
Tere dobro dobrim plaća,
Ter za krivdu, grijeh kivni
Teške kazne strogo vraća.

Dobro srce, plemenito
Često vendar, često strada,
Vrla glava s dušom čistom
Prije dobe u grob pada.

**

Zla je mnogo,
Usud hudi,
Što ga nama
Gordo sudi;

Ali, da čovjek samog sebe
Bolje znade,
Varale ga toli često
Nebi nade;

Te da druge, mili što mu,
Bolje znade,
Mjesto sreće dielio im
Ne bi jade:

**

Što mi prudi, da mi žudi
Sreću svaku,
Tere sreću jere žudi,
Kopa raku?
„Zemlja je krasna, krasna,
Svijet je pravi, živi raj!
Raduj se, brajine, raduj —
Šta će ti žalost, tuga, vaj?“

Pjesnika mlada, sretna
Radostan to je, čudan poj —
Da li bi tako pjevò,
Da mu je adski čemer moj?

Bio bi tužan, tužan,
Kanda je sužanj, zadnji rob.
Želio šta bi drugo?
Žudio bi si hladni grob.

Dr. A. pl. Budisvoj.

У н о њ и.

По ноћа је, тишина је,
Не чује се живе душе;
Тихи само вјетрић пуше,
Гистићам се понграје.

Вјели мјесец провирио
Уздигућ се иза гора,
Па засјао испред двора
Бе замисљен бијас сно.

Златне звјезде трепту, сјају,
Тајанствене р'јечи збору,
Мене тужни јади мору
Па зе стиско у свом вају.

Црне мисли све се роје,
Срце ми се остудени;
У луг густ и зелени
Славуј слатку pjesму поје.

Бјели мјесец мотрит станем
И звјездица силно јато,
Све се сјаје као злато, —
А ја само поуздахнем

Слушам pjesму славуљеву,
Срце ми се у сласк тони!
И сан моје очи склопи,
Сањах моју милу лјеву!

Љубјах њене црне очи,
Љубјах лице, медна уста;
Ал не стаде желља пушта,
Чим ми слатки сан искочи.

Зора бјеше кад се пренух,
Сунце бјеше искочило,
Мислим: јел' то на јав било?
„Сан је лажна“, спужден ведух.

Дижем к небу очи мутне,
Сакриле се звјезде сјајне
Чесули су ноћне тајне,
И мог снова слатке слутње.

Ноћ је пошла, ш њом и јади.
После мрака зора сване,
Новом срећом сунце гране,
Да човјечји живот слади.

После туге, црног мрака,
Сви ће редом јади минут',
И мени ће једном синут'
Сунце среће много зрака.

У Бару (Црна Гора), 1894.

Мило Јововић.

LISTEK.

Spretno glavice ne vjemajo se vselej s šolsko palico.

Също брѣзо — Къ учению науко.)

Русская поговорка.

Mallefant pravi, da velike spretnosti trebajo velikodušne podpore; a D' Agnesseau meni, da velike spretnosti spreminjajo se v velike hibe, če jih prepuščajo samim sebi. Vsakdanja praktila pa nagledno kaže, da šolska palica in pa iskra božja navadno hoditi svoje poti. Za primeri na to temo pač ni treba hoditi daleko. Med Slovenci — no tu ste sami veliki svedoki; ruska literatura pa je s podobnimi primeri posebno bogata. Iz klasikov 40—60. let so, na primer, bezsmrtnega kritika V. G. Belinskega izključili iz Moskvskega vseučilišča — kako, bi vi rekli, zakaj — za *topost*; a iz klasikov tekočih časov je mladostna usoda velikana-romanista, grofa *Leva Nikolajeviča Tolstega* ¹⁾, znana kot usoda burna. Navadni ljudje, „homines ad fruges consumere nati“, kakor jih zove Horacij, kar strmijo, ako prebirajo članek prof. Zagoskina v „Истор. В.“ za januarij t. l., v kojem je razgrnil zapiske i protokole Kazanskega vseučilišča za leta 1844.—1847., koja je preživel mladi grof na šolski, dasi na viši klopi v Kazanji. Sam prof. Zagoskin pripovzdignil je zaveso z neslano ogovorko (opazko), kakor da bi pri razumnih ljudeh poštevvalo se za greh starcem to, kar so nadelali mladeniči. Žalostni letopis začenja se tako. Lev Nikolajevič hotel je postopiti na vostočno fakulteto Kazanskega vseučilišča. Moral je torej podvrgniti se vstopnim izpitom, na kojih je dobil take-le rede: Zgodovina obšča (splošna): stara — 1 ²⁾, srednja — 1, nova — 1; zgodovina ruska — 1; statistika i zemljepis: zemljepis obšči — 1, zemljepis ruski — 1, statistika obšča — 1, statistika ruska — 1, summa summarum iz zgodovine i zemljepisa s statistiko — 1. Po matematiki značijo se taki redi: aritmetika — 4, algebra — 4, geometrija i trigonometrija ste ostali bez izpita: summa summarum po matematičnih naukih — 4. Ostali predmeti pa so dali tak konec: Naravoslovje je ostalo bez izpita; ruska slovesnost pa je dala ustno i pismeno po 4; iz logike je dobil mladi grof tudi 4, iz latinščine 2, in francoščine, nemščine, arabščine i turško-tatarsčine po 5. Ni težavno uginiti, da je vseučiliščno načelstvo odbilo prošnjo Lvu Nikolajeviču sprejeti ga v svojo alma mater. Tako se je izpitoval grof Tolstoj maja 1844. l.; preteklo je poletje, v vseh obzirih menda poletje pregoreče, torej tudi gledé naukov, s kojimi se je mladi bojarin seznanil toliko, da je bil jeseni sprejet v Kazansko univerzo na vostočni oddelek. Ali nauka od tega je pridobila menda le malo, ali prav za prav nič; pač pa stari ljudje v Kazanji takisto, kakor kronike Kazanskih novin tiste dobe, marsikaj vedó povedati o „svojem grofu“. Nastala je spomlad leta 1845., nastal je tudi čas ponavljanja tečaja, za katero je grof Tolstoj dobil take rede, da so jih dotični profesorji označili rajši z globokomisleno —, nego pa s številkami. Za obnašanje ali vedenje pa so mu vendar le napisali 4, kar pomeni *vrlo*, v kakem smislu, tolmači si naj vsak po svojem; a Kazanski profesorji so pred izpiti vročili Lvu Nikolajeviču charta blanca, na koji je grozno črnelo samo usodopolno „оставить на томъ же курчѣ“ (въ томъ же классѣ!) Nastala je torej vera necessitas, koja je tudi znatnega grofa primorala postopati tako, kakor v podobnih slučajih postopajo vse bezporedniže: če se potrgajo vse strune, pa pribegajo pod perute ljubve-obilne Themide, kakor pri vas, tako tudi pri nas, s pokojno in čisto vestjo!!!

¹⁾ Preizvrstni prevod latinske govornice: Plenus venter non studet libenter. Idem.

²⁾ Govorite *Tolstova!* Idem.

³⁾ Pri nas še do sedaj traja številna redna sistema, broječa ali 5 ali 12 redov. Po prvi 1 = preslabo, 2 = slabo, 3 = zadostno, 4 = vrlo, 5 = prevrlo. Idem.

Ali tudi pravovedenje začetkom ni posebno ugajalo svojemu plemenitemu poklonitemu pokloniku; vsaj pololetni izpiti januarja l. 1846. okončili so se mu s polnim fiasco, s polnim provalom, kar je razvidno iz naslednjih vseučiliščnih zabeležek: Zgodovina rimskega prava mu je dala za vspeh 4, za pridnost pa 2; iz teorije slovesnosti dobil je 2 i 4; po nemščini 5 i 2; obšča zgodovina dala mu je pa tudi tukaj le 2 i 1; bogoslovje i ruska zgodovina pa ste ostali bez izpitov.

Tako grenka usoda je lehkomislije grofovsko nekoliko otreznila, i redi na prihodnjih izpitih maja istega leta glase se nekoliko povoljnije: o pridnosti takrat vseučiliščni spiski molče, vspehi pa se značijo v njih taki: Logika 5, psihologija 5, enciklopedija prava 4, zgodovina rimskega prava 4, lat. jezik 4, obča i ruska zgodovina 3, teorija leposlovja 3, nemski jezik 3, za vedenje (obnašanje) pri treh profesorjih 5, splošni red 3; opazka: „Переведется на вѣрой курчѣ“. Pololetni proveročni izpiti začetkom 1847. l. bili so v vseučilišnem življenju velikega sedanjega pisatelja ruskega poslednji. Vseučiliščni opisek podaja nam, po poročilu prof. Zagoskina o njih take date: Iz ruskega državnega prava za vspeh 4, za pridnost 2; enciklopedija prava 4 i 2; zgodovina ruskega državnega prava 2 i 2; teorija kriminalnega prava 2 i 2; rimsko pravo —; pojašnjenje institucij —; nemški jezik: „ni hodil“; ruska i obča zgodovina: „je bil jako nemaren“. Summa summarum: „къ переводнымъ экзаменамъ не допускается“. Če vse te znake prevedemo na navadni razgovorni jezik, dobimo tako resolucijo: Leva Nikolajeviča so hoteli pa le posaditi na drugo leto v istem razredu ali na istem tečaju; a L. N. Tolstoj se ni udal. Meseca aprila je poprosil od vseučilišnega načelstva consilium abeundi; „По пастроенному здорověю и домашнимъ обстоятельствомъ“, kar je najbrže značilo, da je tudi zdravje grofa, dasi istinite ruske koronine, zamajčilo svoj protest protiv „studia literarum“, kakor jih je razumel mladi i bogati plemič. Vseučiliščna uprava je se ve da bez vsakih ovinkov pridrila prošnji Leva Nikolajeviča i mu je vročila svedočbo, koja pripoveduje prav v mehkih izrazih, kako se je znameniti grof Lev Nikolajevič Tolstoj pečal i bavil z „nauko v Kazanskem vseučilišču“. Če se ne motim, Voltaire neki pravi, da istinito blaženstvo ne more biti usoda človeka na svetu: skrbi, trpljenje i revščina, vidite, kaka je usoda revnega človečanstva. Res je, Lev Nikolajevič si sam revščine ni poskusil; svoje skrbi pa tudi njega celo v cvetoči mladosti niso minovale. A tuje trpljenje — oj, videl ga je mnogo! A kdo ve, more biti, da je ravno to gorje pripomagalo največ, da v duši L. N. Tolstega ni pogasla božja iskra, pač pa je razplamtela do božjega sijanja na slavo vsega slovanstva i na tolažbo vsega revnega človečanstva . . .

Božidar Ivorcov.

Ljubljansko gledališko pismo.

Gledališka pisma dandanes ni kaj lahko pisati, kajti svet, zlasti svet umetnikov, je jako občutljiv; vsaka najkrajša besedica, v resnici in iz dobrega namena rečena, utegne biti razzaljiva in najde slabo mesto pri dotičniku, komur slučajno velja. Vendar je tu pa tam baš resna beseda v tem pogledu tako potrebna, kakor grenko zdravilo bolehaajočemu telesu — dobro, ako je zdravnik še pravodobno zapazil opasno kal bolezni, in ako njegovo zdravilo sploh še kaj „pomaga“. In koliko je takih bolnikov, ki nosijo na licu žareči cvet zdravja, a v njih telesu tiči uže od davna smrtna kal! in v obče pravijo, da so taki „zdravi bolniki“ najboljši med bolnimi. . .

Med take „zdrave bolnike“ bi človek prišteval naše Ljubljansko gledališče, in smelo trdim, da tiči bolniku smrtna kal uže *a priori* v telesu, z drugimi besedami: bolnik je uže bolan na svet prišel. Pač mu cvetó žareče rožice zdravja na mladem licu, pač se kreta liki krepkemu mladeniču, in tudi glas njegov svedoči o „najboljšem“ zdravstvenem stanju, vendar je mladenič nevarno, jako nevarno bolan, in kedar mu pogledam v žarno mladostno lice, kedar čujem njegov zvonki glas, vsekdar vztrepeče mi srce od bolesti, in solza prisili mi v oko. . .

Kje torej tiči ta „smrtna kal“, in kako je nazivljati prikrito nevarno zlo, ki mu preti z le prerano smrtjo? Oglejmo si pacienta torej nekoliko bliže. Ko se je nam Slovencem v Krajini konečno izpolnila goreča želja, da smo mesto pogerlega, starega gledišča dobili nov krasni Talijin hram, dvignila so se nam srca radosti in s ponosom smo zrli na vzorno zavetišče dramatične umetnosti, s kakoršnim bi se smelo ponášati vsako stolno mesto. Na hip se nam je odprlo zastrto obzorje domače dram. véde, in skozi zastor zrli smo v zlato bodočnost narodne gledališke umetnosti slovenske.

Kakor gobe iz tal, jeli so rasti — prevodi vsakojakih novih in zastarelih umotvorov *drugih* narodov, v prvi vrsti seveda nemških in francoskih (poslednjih običajno uže v nemškem prevodu Reclamove univerzalne knjižnice!), in arhiv dramatičnega društva postal je kar čez noč natlačen samih prevodov. Repertoir je vsled marljivega gibanja naših prelagateljev izdatno obogatel, in ravnateljstvu je ob nedostatku izvornih slovenskih del bilo pomagano iz stiske — imelo je iger na razpolago, kakoršne so se uže po največjih svetovnih odrih igrale s sijajnimi vspehi. Ali baš ta odnošaj je za veljavo našega gledališča tako eminentnega pomena, označuje razmere v našem slovstvenem taboru jako ostro in sarkastično.

Da je pri nas Slovencih lirika in povest (o epiki niti ne govorim) dosegla uže nekako povoljno višino, kar je v primeri velikosti našega naroda z drugimi narodi vsekakor lepo znamenje domače pesniške in pisateljske nadarjenosti, temu moramo z zadoščanjem pritrditi. Vendar v dosegi najvišega pesniškega smotra, v *dram. pesništvu*, jako zaostajamo za drugimi razmeroma ne baš toliko večimi narodi, n. pr. za bratskim narodom hrvatskim. /Ako pregledamo zaklad domačih izvornih in zajedno *tehnično zrelih* dram. proizvodov, — moramo s tugo priznati, da imamo toliko kakor *nič!* Vse to, kar se nam je v tem pogledu podalo iz peresa naših „dramatikov“, ne doseže niti temena *srednjih* nemških „fabrikantov gledaliških iger“. Morda se bodo čutili vsled te naše sodbe nekateri naših dram. pesnikov (notabene, ako o pesnikih, o *poetih* drame smemo *govoriti*, kajti vedeti je treba, da je med pisateljem v obče in pisateljem-*poetom* velik razloček) razžaljene, a da imamo prav, priznati nam morajo, ako jim njih *vera v sé* dovoli le količkaj razsodnosti o samih sebi. Seveda pozdravljamo vsak umotvor domače dram. umetnosti, in zlasti, ako prihaja iz peresa radi *socijalno* više stoječe osebe, z veseljem, in nam niti na misel ne pride o umotvoru drugače nego *pohvalno* govoriti, kajti batí se

nam je, da bi z opravičenim, strokovnjaški podprtim grajanjem pisatelju, ki predstavlja *kralja med jednookimi*, ne vzeli veselja na nadaljnjem stvaranju; a prašati smemo, ali bi ne bilo umestno, da bi v tem pogledu postopali vendar nekoliko strože.

Treba bi bilo, da v prvi vrsti obrnemo svojo pozornost na *mladi* naraščaj, na *probujajoče se* talente. Ni dvoma, da se nahaja med našimi zmožnimi pisatelji marsikateri dramatični, *resnično*, ne *le dozdevno* nadarjeni duh, in izvestno je le, da je v *mladih* talentih krepkost in sijaj. Nanje uprimo svojo pozornost!

Ne da se tajiti, da je uže mnogokak domač izboren dram. talent žalostno umolknil in poginil, ko je morda stoprav storil prvi poskusni izlet na višine Talijinega Parnasa. In zakaj? ker so ga malomarno pahnili v pozabnost, ako ni prvo njegovo delo bilo „mojstersko“ ali po volji naših, v tem pogledu „merodavnih“ faktorjev. Pri nas se žalibog zahtevajo *mojstri* a ne *učenci*, in ako bi bili učenci še tako sposobni postati v kratkem času slavni mojstri. Tudi v tem tiči narodna indolencija!

Ker je našim domačim talentom le malokedaj dana prilika, izomikati se samostalno, nekaj ker jim ne dostaje sredstev, in nekoliko, ker so ločeni od družbe, kjer bi se mogli vspesno izobraževati, in od koder bi dobivali vsakojako vzpodbujajo in duševno podporo, — treba je, da se jim ponudijo take prilike, da se vzdržujejo v *stalni dotiki z istimi elementi*, ki so sposobni, na razvijajoči se, ali tudi samo gole *vzpodbujajo* potrebni, uže *dozorjeni* talent blagodejno vplivati, in da je takih elementov med nami, temu je dokaz zmožnost vzgajati slovensko gledališče v središči domovine slovenske. Ni treba, kdo ve koliko opore in vzpodbujanja; — glede pravega talenta zadošča primera o velikanu, ko je dobil zopet krepkost, dotaknivši se z životom matere zemlje. . .

Ali baš nasprotno je v nas tužna istina! Naše gledališko ravnateljstvo, oziroma gospod režiser Borštnik sam, je pač takó preobloženo z delom svojega repertoarja, da mu ne dostaje ni časa ni volje, morda imeti potrpljenje z nezrelimi plodi domače dramaturgije. Zatorej je prisiljeno negotova dela vračati pisateljem z lakonično opomnjo: „Ni za naš oder“, in tako puščati ubogega jahača na Talijinem Pegazu svoji usodi na nevarnem trapecu. Ako se revež ponesreči med tem, ali ako postane za ves čas svojega življenja neplodovit, *to* je in mora biti ravnateljstvu deveta briga, ker ne spada v njegov delokrog, biti poleg *uradnika* tudi učitelj in probuditelj nezrelih dramatikov. Morda ako bi ravnatelj le količkaj pomagal nesrečniku, kateri ni dobro pogodil prvi skok in bi poleg lakonične opomnje „ni za naš oder“ pridejal nekoliko vzpodbudnih in poučnih besed, bil bi nesrečnež otet, in domače dram. slovstvo morda za izborno izvorno delo bogatejše.

Da nahajamo dovolj — ako uže ne na domačem jeziku spisanih, pač pa vsaj nemških učnih navodil za dram. pisatelja, kakor Rud. Gottschall-a in Gust. Freytag-a in druge, je istina, ali dramatik, ako hoče doseči vrhunec v tehniki svojih umotvorov, treba je v prvi vrsti praktičnih učiteljev,

in ti so: gledališče in osebno občevanje z gledališki zrelostno izobraženimi elementi.

Le kdor je živel in deloval v teh sferah mnogo časa, on jedin si je mogel pridobiti tehniko, kakoršna se zahteva na odru, on jedin more spisati igro, ki je v tem pogledu dovršena. V dokaz temu, kralj dramatikov, Shakespeare, kateri bi izvestno nikdar ne bil postal to, kar je in *vekom* bode, ako bi ne bil živel in delal na odru. Tudi sta nam nasprotni dokaz, da tudi največi pesniški ženij ne napiše dovršene igre ako mu ne dostajajo prilike dovolj tehniški izobraziti se, namreč Schiller in Goethe. Le poglejmo zlasti prvega dram. dela, ki so po duhu pravi velikani, v tehničnem pogledu polni nedostatkov.

In tako ter nič drugače ni tudi pri nas. Mnogokaj se je, kakor rečeno, uže spisalo in se še spiše — vsaj bodemo imeli priliko baš v teh težnih, kakor se nam je naznanjalo, gledati igrokaz jednega najpopularnejših domačih pesnikov na odru. A uže naprej konstatujemo, da pri vsej nadarjenosti pisateljevi za pesniško delo njegova igra nima *dramatične dovršenosti* in to zakaj? S kratka, ker pisatelju ne dostajajo *gledališkega življenja*. Vsaj uže *naslov* igri, ki je povse nedramatičen in bi bolj prijal nad kako balado, nego na čelo moderni socijalno nadahneni drami, to svedoči!

Da pa je ravno pri nas sila težavno najti gledališki zrelih elementov, to smo trdili uže v početku tega pisma. Vsaj odbor našega dram. društva sam sestaja iz členov, ki nimajo skoro prav nobene gledališke prošlosti, marveč igre, ki jim prihajajo v presojo, razsojajo s kratka z estetičnega jim prirojenega stališča ali pa s stališča izvežbanega pisatelja povesti in pesmi; po največ pa se izvestno najrajši takega dela celo *iznebe*, ker ne spada pod njih obzorje in jim mora biti samo po sebi neprijetno. Radi tega se ves sodni svet dramatičnega društva opira na ravnatelja in režiserja gledališča, g. Borštnika, kateremu pa posel presojevanja gotovo tudi ni prijeten, kajti on je znan kot izboren *igralec na odru*, kakoršnega sploh slovenski oder ni menda še imel, ali kot presojevalec iger, zlasti *nedovršenih iger*, bil bi moral on uže mnogo let živeti sam kot vodja *večega* gledališča, nego je z opero namešano Ljubljansko gledališče. In menda ravno v tem pogledu nam je tudi razumeti, da je g. Borštniku mnogo več do prevodov tujih, uže dovršenih iger, nego do domačih izvirnikov, s katerimi bi si moral še beliti glavo, da bi dosegli ono tehniko in v obče gledališko vrednost, kakor prevodi. Tako vsaj si mislimo in tolmačimo antipatijo g. Borštnika do izvirnikov slovenskih; da bi nanj vplivali (kakor se je tu in tam hotelo šepetati) *Nemci*, tega nam ni možno verjeti. Res, da mora Nemcem pri sedanjih Ljubljanskih gledaliških razmerah biti trn v očeh prelepi denarni vspeh slovenskega gledališča, v tem ko vlada na oni strani taka strahovita suša, da pojde celo težko za izplačevanje neobhodno potrebnih sredstev za obstanek tujih glumačev v naši domovini; res je tudi, da bi bilo nemškemu nasprotniku drago, ako bi mogel vplivati na ravnateljstvo, bodisi po jedni strani, da bi se to izogibalo in ignorovalo domačo izvirno dramo, in po drugi

stani, da bi se kar nič ne brigalo za naraščaj izvršujočih članov gledališča. In ker je gospod Borštnik jedini faktor, na katerem sloni celo poslopje našega gledališča, treba je samo to oporo izmakniti in — cilj je dosežen.

Nadejamo se vendar, da temu ne bode tako, marveč da je nedostatek baš v gori omenjenih faktih, to pa se dá v kratki dobi vse lepo prirediti, da nam je nekoliko resne volje in bistre razsodnosti. Gotovo je, da je le tedaj nadejati se tudi istinito lepe *bodočnosti* za naše gledališče, kedar nam bode zagotovljen krepki naraščaj tako v pogledu domačih izvirnih umotvorov, kakor v izvrstnem esembleju igralskega osobja. Zlasti tudi v pogledu na poslednje ne smemo zaostati z resnim opominom. Uže kakor nam svedočijo poročila o predstavah, nimamo razun g. Borštnika in gospe Borštnik-Zvonarjeve, malone nijedne moči več, ki bi smela stati na tisti jasni piramidi slave, kakor stojita prvoimenovana. Ta dva zaslužita kot ravnateljska dvojica gotovo — prvo korono. Kajti le njima je nedvoumno ta *smoter*, da kot prva umetnika tudi kot prvostopna člena našega gledališča rešita svoje čast in ime v vsakaterem pogledu. Ta istina je za naše konečno iz „povojev“ izvito narodno gledališče zares eminentnega pomena. Ali priznati se nam mora, da gori imenovana ne moreta nositi slave celega gledališkega osobja sama, in da bi se njiju svit razširil še mnogo bolje, da gorí tudi okolu njiju mnogo več sijajnih lučij igralske umetnosti.

In te luči prižgati bodi volja tako i dramatičnega, kakor gledališkega društva! Nedvoumno živi v nas mnogo, jako mnogo vsakaterih umetniških talentov; ne dajmo, da bi strohnili v pozabnosti, marveč na dan ž njimi! Ne dajmo, da bi oni morali hoditi v sužnjost na *tuje*, ko jih potrebuje *naša* domovina, kakor žejni vode — sicer se bode grozovito maščevala nad nami opasna indolencija, neodpustljiva populistivost naša! Mnogokrat imamo priliko nahajati na manjših naših odrih izborna nadarjene igralske moči — poročila o besedah naših Čitalnic nam to svedočijo; — skušajmo te naravne zaklade izgrebsti in jih vplesti v venec slave našega gledališča.

Sezona gre h koncu; — žalibog je tudi *to* nedostatek, da se igra v našem gledališču tako kratek čas! — gojimo želje, da se bodoča sezona odpre z lepšo nadejo v bodočnost našega gledališča, da ne bodemo kar h kratu iznenadjeni po zevajoči praznoti tako v pogledu na našo domačo izvirno dramo, kakor tudi na naraščaj igralnih močij. Gorjé! ako bi vlasti v *poslednjem* oziru ostali h kratu na suhem — potem bi planili naši nacionalni nasprotniki *zmagonosno* iz svojega skrovišča na naš s tako težkim trudom pridobljeni oder in si osvojili tudi to svojino našo, kakor si osvajajo druge! Tedaj bi pač morali mi sramom zroč v tla poslušati njih roganje in sramočenje naše nevednosti!

Posavski.

Opomnja uredništva. Iz vsega tega pisma razodeva se nepoporečno dobrohotnost in skrb za bodočnost slovenskega gledališča, in kakoršne so razmere, sosebno nacionalne v Ljubljani, je bolje, da kdo med nami gleda tudi črno, kakor pa da bi videli vsi vse belo in svetlo. Ko bi narodni nasprotniki porabili tudi to kritiko

v svoje namene, razobešajoč jo na zvon kakega nemškega, Slovencem neprijaznega lista, nam to ne boče na to stran škodovalo čisto nič, ako bodemo sami toliko previdni, da porabimo, oziroma popravimo, kar je vsled te kritike popravka in zboljšanja potrebno; nasprotno pa bi prišli v dejansko opasnost, ako bi pustili vse na miru in pri sedanjem položaju, in še le potem bi jo z razvojem našega narodnega gledišča zares doterali tje, kamor nas želé. Na vsako stran moramo biti zastran te kritike mirni.

Kar se dostaje posamičnih toček, presojevanih v tem pismu, je jedna glavnih o izvornih dram. igrach. Da nismo imeli doslej dovolj izvornih iger, ne morejo nas grajati ne tujci, in tudi samim sebi ne moremo prehudega očitati. Dokler ni bilo narodnega gledišča, niso bile izvorne igre praktično toliko potrebne, in pisatelji bi ne bili dobili z lehka niti založnika svojim igram, naj bi bile še toliko dobre. Pri takó majhnem narodu niti potrebe ne prisilijo vselej do primernih književnih proizvodov. Potem pa, ako je uže v civilizovanem svetu v obče, razmerno jako malo dobrih dramatičnih iger, je toliko verjetniše, da se ne vstvarijo v večem številu sredi slovenskega naroda, in naj bi imel še toliko nadarjenih pesnikov. No odslej bi utegnulo zboljšati se tudi na to stran, seosebno ko moremo ostati še vedno skromni, ter zadovoljevati se z igrami, ki poprek dosežejo stopinjo dobrote srednje dobrih iger drugih narodov. Za to pa boče treba, kakor pravi naš presojevalec, vsekakor skrbeti, da se poiščejo talenti ter ne odbacnejo lehkomišelnó jedino vsled tega, da nima kdo volje, sposobnosti ali časa, predložene poskuse ocenjevati s primernih, za naše gledališče odločenih stališč. Saj vemo, kakó so nekateri naši kritiki, oziroma pisatelji-izdatelji strogo pometali z mlajšimi silami, pesniški nadarjenimi, v tem ko so drugi pisatelji-izdatelji vzgojevali naše beletr. pisatelje in pesnike ravno s primernišó taktiko, pri kateri so v sebi zatirali vsako odurnost in ošabnost.

Previde so rabili in rabijo od začetka razvoja lastnih gledališč veči in manjši narodi; v tem ni še nobena napaka; napaka utegne biti le v izbiranju iger. Za ta del so Slovenci doslej še jako malo gledali na slovanske igre, jako dobre igre; prezirali pa so jih, ker jih niso poznali in se niso potrudili, da bi zvedeli za biserje, ki so uže davno v ponos pri nekaterih slovanskih narodih. Na to stran boče potreba neizogibno popravljati; nekoliko slovanskih iger, katere bi bilo vredno in potrebno preložiti na slovenski jezik, navedemo mi ob priliki. V ostalem bodo v Ljubljani najboljše vedeli, koliko podstave ima tu priobčeno pismo.

Ruske drobtinice.

Съ миру по ниткѣ, голому рубаха.

— Državni proračun za leto 1894. kaže: 1.024,588.218 rub. dohodkov; od teh je običajnih 1.004,823.277 rubljev, nenava dnih torej 19,764.940; stroškov pa skupno 1.083,601.526 rubljev, med temi običajnih 981,222.950. V primeri s proračunom za 1893. leto je letos proračunjenih več dohodkov za 43,601.134 rub., stroškov pa več za 33,532.565 rub. Pri stroških je finančni minister vračunil 236 milijonov rub. za nepričakovane potrebščine in je na vse strani računil takó, da utegne biti manj stroškov, a več dohodkov, nego jih kaže proračun. Proračun kaže velik napredek v državnem gospodarstvu Rusije. V razpravljanju proračuna so označeni načrti, kakó misli vlada pospeševati obrt in trgovino ter zavirati vsakovrstne spekulacije, državi in naseljenju škodljive, zajedno hoče nadalje povzdigovati kmetsko stanje. Letos prestopa proračun prvičkrat milijardo, velik zaklad ima pa Rusija za razvitje svojega gospodarstva v zemljišnih in lesnih imetjih; kajti ni jih razdelila med zasebnike v tólikih merah, kakor zapadna Evropa, zato so se jej ti fundamenti za nadaljnji razvoj ohranili, in ruski narod gleda tudi zaradi tega mirno v bodočnost.

V Rusiji so še za Petra Velikega šteli leta od stvarjenja sveta. Dné 1. januv. 1700 pa je on razglasil poseben ukaz, s katerim je določil, naj se leta štejejo naprej od 1. januv. 1700; v ukazu je tudi ta razlog: Vlahi, Moldavci, Srbi, Dalmati, Bolgari in sami nj. velikega gospodarja podaniki, Čerkasi in vsi Grki, od katerih je prijeta pravoslavna vera, vsi ti narodi soglasno štejejo leta, pričenjajoč z osmim dnem po rojstvu Kristovim, t. j. s 1. januv., ne pa od vstvarjenja sveta . . .“

— Nikolaj Savič Tichonravov, rodni in zaslužni profesor je umrl 9. dec. 1893. v Moskvi v 61. letu življenja. Odlikoval se je po znanju literature seosebno XVII. in XVIII. st. ter je tiskal mnogo cenjenih izsledovanj in razprav; mnogo teh pa ni še priobčenih ali završenih. Njegova dela so vzorna, monumentalna, kakor: a) „Лѣтописи русской литературы и древностей“, 5 zvezkov; b) „Русскія драматическія произведенія 1672—1725 г.“, 2 zv.; c) „10-е и 11-е изданія сочиненій Гоголя со множествомъ примѣчаній“. 5 zv. Zapustil je veliko knjižnico z vrednimi rokopisi.

— P. A. Гаидебурговъ, urednik ruskega časopisa „Недѣля“ je umrl v Petrogradu 11. jan. t. l. v 53 letu življenja. Po završenem vseučiliškem šolanju del se je na leposlovno polje, za katero je po raznih časopisih priobčil mnogo povestij, razprav in tudi pesmij. Od 1869. l. je deloval pri „Nedelji“, od l. 1875. bil je tudi njen urednik. V tem časopisu je obelodanil celo vrsto razprav pod zaglavjem „Литературножитейскія замѣтки“. Poznan je bil kot velik podpornik potrebnih pisateljev in učenjakov. Bil je obče spoštovan.

Pk.

OGLED PO SLOVANSKEM SVETU.

a) slovenske dežele.

Deželni zbor istrski. V seji dne 27. min. m. je vspregel deželni zbor soglasno predloge finančnega odseka, da se briše zaostali dolg zemljiške odveze, kateri je iznašal koncem leta 1893. uže 300.000 glđ. O tej priliki izjavil je posl. dr. Laginja v imenu hrvatsko-slovenske manjšine, da v tem trenutku pozablja manjšina vse nemile dogodke v tej stvari. Predsednik je bil vsled te nenavadne soglasnosti obeh strank tako ganen, da je zaključil sejo. — V seji dné 29. min. m. Interpeloval je posl. Jenko o nezakonitih volitvah v trg. zbornico Rovinjsko, posl. Mandić zaradi zatezanja volitev v cestni odbor v Pazinu in posl. Seršić zaradi kršenja imunitete posl. Mandića. Proti običaju prečital je predsednik vse tri hrvatske interpelacije v italijanskem prevodu, ki si ga je preskrbela predsedniška pisarna sama. O razpravi o izpremeni šolskega zakona predsednik ni dopustil razpravljanja Mandićevih predlogov, ker jih je stavil na hrvatskem jeziku. V seji dné 30. m. m. je interpeloval posl. Jenko vlado zaradi neredov pri poštnih in brzojavnih uradih. V tej seji nastal je hrup, ker je predsednik hotel zaprečiti posl. Mandiću čitanje hrvatskega predloga, a naposled udal se je predsednik. Večina je vsprejela šolski proračun. — V seji dné 1. t. m. nastal je silen hrup vsled vporabe hrvatskega, odnosno slovenskega jezika. Posl. dr. Laginja je konstatoval, da pod tem predsednikom ni možno razpravljati, posl. Volarić pa je izjavil, da naj vlada nikari ne misli, da so poslanci manjšine otroci, in naj ne pači javnega mnenja, izjavljajoča, da se razpravljajo zares hrvatski ali slovenski predlogi manjšine.

Nezaupnica grofu Hohenwartu. Kakor znano, je bil grof Hohenwart poslednji krat voljen drž. poslanecem na gorenjskem Kranjskem. Tu so mu poslali mnogi volilci, župani, občinski odborniki in posestniki (nad 60) s podpisi naslednjo, po „Slov. Narodu“, dne 5. t. m. priobčeno nezaupnico:

„Visokorodni gospodni grof! Ko smo podpisani pri poslednji državnozborni volitvi dali Vam, visokorodni g. grof, svoje glasove, bili smo prepričani, da bode te vsled velikega vpliva Svojega v vsakem oziru vedeli zastopati potrebe in koristi Svojih volilcev in da bode te zaradi tega ostali s njimi v neprestani dotiki. Ta naša nada se, žal, ni obistinila, kajti niti jedenkrat ni se Vam zdelo vredno predstaviti se Svojim volilcem, da izveste njihove želje in potrebe. Saj pa smo zato, sledeč pazljivo vsemu Vešemu državnozbornemu delovanju, na svojo žalost opazili, da niti jedenkrat niste povzdignili glasu bodisi za gnotne, bodisi za narodne koristi svojega volilnega okraja. Vsled tega ginevalo je zaupanje naše do Vas, visokorodni gospod grof, in moralo se je popolnoma omajati, ko ste stopili z vso odločnostjo v boj proti pravični volilni reformi grofa Taafeja in tako pripomogli na vladno krmilo nemški levici. To Vaše ravnanje privedlo nas je do prepričanja, da niste nikdar imeli srca za slovenske svoje volilce i ker želimo, da so med nami čisti računi, izjavljamo, da tudi mi več zaupanja do Vas imeti ne moremo.“

„Slov. Nar.“ pojasnjuje pomen te nezaupnice v posebnem članku; med drugim pravi, da grof Hohenwart je bil voljen na neobičajni način; dobil je vse glasove, ker je pomenjala volitev nekaj sličnega, kakor kedar gre za podeljenje kake časti, kakega častnega občanstva. Vsled tega da velja ob tej volitvi vsak glas več, nego pri drugih volitvah. Dosledno je tudi vsak glas večje veljave, ako je z njim podpisana nezaupnica, in takó pri tu priobčeni nezaupnici ne gre toliko za število teh, ki so podpisali nezaupnico, kolikor gre za to, da se je sploh dala nezaupnica. „Slovenec“ pa išče sedaj teh, kateri so nabirali podpise, ter hoče slabšati pomen nezaupnice z dokazovanjem, kakor da bi bilo na nezaupnici podpisanih le malo volilcev; z druge strani tolaži poparjeno svojo stranko s tem, češ, da Hohenwartovci v koaliciji že dokažejo ob razpravi letošnjega drž. proračuna, ali zasluži Hohenwart s slovenskimi kolegami, ostavšimi v njegovem klubu, zaupanje ali ne. Mi pravimo, da je to slabo znamenje, ako je treba Hohenwartu in njegovemu klubu še le dokazovati vrednost zaupanja. Hrv. „Obzor“ pa se čudi, kakó se morejo v takozvani konservativni stranki še vedno potegovati za Hohenwarta od duhovenske strani, ko je on in njegov klub sedaj v zvezi z nemškimi psevdoliberalci, ko ti in zaradi njih vsa koalicija ne more in noče nič odločilnega ali važnega storiti za verske interese. Dodaje pa tudi, kakor „Agr. Tagbl.“, da nezaupnica Hohenwartu je vdarec tudi za te slovenske poslance, ki še vedno vstrajajo v njegovem klubu, gotovo; ako nima načelnik več zaupanja, dostojni so ga toliko manj ti, ki so njemu podrejeni.

Nezaupnica, podpisana od veljavnih množ Radovljiškega okraja, izraža nezaupanje vsemu Hohenwartovemu klubu; v tem pa ista nezaupnica obsoja tudi vse tiste razloge, s katerimi so hoteli nekateri celó od narodne stranke vsaj začasno odobravati to, da so nekateri slovenski zastopniki še ostali v Hohenwartovem klubu,

in takó spravlja ravno ta nezaupnica nelogiko takega zagovarjanja zopet v primerni stvarni red.

Kar se dostaja grofa Hohenwarta samega, pa ni zaslužil nezaupnice še le sedaj; on ni bil vreden zaupanja od slovenske strani nikdar, in so bili še Čehi prekratkovidni, ko so ga slavili zaradi znanih fundamentalnih členov. Hohenwart ni tiral nikdar slovenske politike in je bil še mnogo opasniji, nego pokojni vodja češkega konservativnega plemstva in kot tak tudi dolgoletni duševni vodja staročeške stranke pod vodstvom dr. Riegra. Grof Hohenwart je bil in je protislovanski politik, a sedanja nezaupnica kranjskih Slovencev našteva v primeri z značajem njegove politike razloge le omejene veljave, razloge, ki se ve da se ne morejo razsežati čez meje interesov Slovencev v obče. No, dober začetek preobrata v političnem mišljenju je vsekakor ta nezaupnica, za to jo mora vsak politik avstro-ogerskih Slovanov z zadoščanjem in radostjo pozdravljati.

Zaupnica dru. Gregorc. Državni poslanec dr. Gregorec je zagovarjal na občnem zboru kat. političnega društva dné 28. jan. t. l. v Slatini takó temeljito svoj izstop iz Hohenwartovega kluba, da so mu zborovalci izrekli soglasno svoje zaupanje. Dokazal je, da za poslanca, kateri je izvoljen, da se ravna po geslu: „Vse za vero, dom, cesarja“, ni prostora v Hohenwartovem klubu. Opisal je jako temeljito vso Hohenwartovo politiko, s katero je spraval on kot „Narobe-Mojzes“ Slovence nazaj v robstvo. Dokazal je konečno, da Hohenwartovci krivično nakladajo vso odgovornost Mladočehom, namesto da bi priznali lastno svojo krivdo.

Razpis pisateljske nagrade. Slovenski rojak, prof. Anton Bezenšek v Plovdivu, namenil je nagrado 100 k. (sto koron) temu, ki spiše najboljšo povest za slovensko mladino. Gledé povesti zahteva naslednje: „Povest naj bode poučnega sodržaja v religiozno-moralnem smislu; snov naj jej bode vzeta po mogočnosti iz domačega življenja na kmetih. (Pisatelj bi si lahko vzel za primer glede na slog in snov Slomšekovo „Blaže in Nežica“, a utegne izbrati si tudi navadno obliko dvogovora). Poleg obče didaktičnega cilja naj se naglašuje spoštovanje do vere, ljubezen do naroda in do bližnjega. Obseg povesti naj ne bode manji od treh in ne večí od petih tiskanih pól“. Frankovani rokopisi naj se pošiljajo podpisanemu načelniku ocenjevalnega odbora najdalje do 15. maja t. l. brez podpisanega imena. Ime pisateljevo naj se doda na posebnem zapečatenem lističu.

Ocenjevalni odbor presodi poslane povesti ter pošlje po namenu g. darovatelju tri najboljše povesti g. prof. Bezenšek v Plovdiv, da sam konečno izbere povest, katera ugaja najbolj njemu. Nagrado — 100 koron — izplača dotičnemu pisatelju v dan sv. Cirila in Metoda (t. j. 5. julija 1894. l.) darovatelj sam; vsem drugim natecalcem se pa vrnejo rokopisi, ako bodo zahtevali takó. — V Begunjah pri Rakeku, 28. januarja 1894. Janko Leban, nadržitelj. — Pozneje razpiše ocenjevalni odbor nagrado 5 cekinov v zlatu za najboljšo pesmico za mladino. Tudi to nagrado podari g. prof. Ant. Bezenšek iz svojega.

Društvo „Slovenski Pravniki“ v Ljubljani imelo je letošnji svoj občni zbor dne 30. jan. t. l. pri razmerno dobri udeležitvi členov. Društveni predsednik, državni poslanec dr. Ferjančič, omenil je v svojem nagovoru, da ni bilo društveno delovanje v minolem letu takó živahno, kakor bi moglo biti, v kolikor se dostaja

društvenih shodov. Glavna društvena zadača, izdavanje lista „Pravnik“ pa vsled tega ne le ni trpela, ampak delokrog se je listu celó razširil, ker se je storilo mnogo za slovensko pravno terminologijo. Od tega dela je zavisno slovensko uradovanje in nadalnje izdajanje zakonov na slovenskem jeziku, kajti slovenska terminologija bódi podstava slovenskemu pravoslovju. Društveni tajnik dr. M. Pirc omenja v svojem poročilu velikih težav, s katerimi se mora boriti list „Slovenski Pravnik“, ker ne more gledé znanstvene svoje vsebine še tekmovati s strokovnimi listi večih narodov. Dalje omenja, da se je društvo v raznih sejalh posvetovalo o slovenski terminologiji, in naporu predsednikovemu se je posrečilo ugodno rešiti pri ministerstvu to velevažno delo. Društvo „Pravnik“ dobi svoje prostore menda v bodočem „Narodnem domu“ v Ljubljani, zbok česar je popolnilo svojo knjižnico z nakupom raznih knjig iz nekaterih ostavin. Ukrepe lanske glavne skupščine izvršil je odbor s tem, da sta se poklonila društveni predsednik in odbornik „Slov. Pravnika“ dr. Majaron pravosodnemu ministru, priporočujoč mu slovensko pravno terminologijo. Število družtenikov ostalo je nespremenjeno; „Sl. Pr.“ ima 176 členov. — Za tajnikom je poročal urednik pravne terminologije, dr. Babnik, o težavah, s katerimi se je imelo boriti društvo, predno je dozorela pravna terminologija do tiska. Prizadevanju društvenega predsednika se je vendar posrečilo, da je dovolilo fin. ministerstvo, da vzame „terminologijo“ državna tiskarna v svojo založbo. Ista tiska sedaj terminologijo v 1000 izvodih, a društvo si je na umesten način zajamčilo odločilno besedo za slučajno potrebne daljnje naklade. Kujiga pride na svetlo menda še pred Veliko nočjo. — Iz blagajniškega poročila je razvidno, da je imelo društvo v minolem letu 1587 gld. 99 nč. dohodkov in 1668 gld. 76 nč. stroškov. Društveno imetje znaša 475 gld. 50. nč. — V novi odbor so izvoljeni: predsednik dr. And. Ferjančič; Ljubljanskimi odborniki: dr. I. Babnik, notar I. Gogola, dr. V. Krišper, pristav F. Kavčnik, avsk. Milčinski, dr. M. Pirc in dr. V. Supan; vnanjimi odborniki: dr. D. Majaron na Dunaju, dr. I. Krašovec v Celju in sovetnik B. Trnovec v Trstu. — O posamičnih nasvetih prosi sodni pristav Kavčnik predsednika dr. Ferjančiča, naj bi o obravnavi o novem civilnem pravnem redu obráčal vso skrb na nejasne določbe načrta gledé jezika. Dr. Ferjančič obečal je, da bode deloval z vsemi silami na jasna določila, četudi z ozirom na sedanjo sestavo državnega zbora ni pričakovati posebnega vspeha.

Akad. društvo „Slovenija“ na Dunaju slavilo je dne 31. janv. svojo petindvajsetletnico. V ta namen prirejeni koncert s plesom izvršil se je na občno zadovoljnost. Posebno pohvalo si je steklo „Slovansko pevsko društvo“ pod vodstvom častnega pevovodje gospoda Jirika, ki je pokazal, kakor vedno, vso svojo spretnost, in tamburaška zbor „Zvonimir“ in „Slovenija“. — Slavnost imela je vseslovansko lice. Zastopani bili so vsi slovanski narodi, posebno Čehi in Hrvati. Tako smo imeli čast videti v svoji sredi g. dvornega sovetnika Jagića, minist. sovetnika Jiričeka, stavb. sovetnika Rybařa, Dr. Drozdo, Vondraka itd. Dalje počastil nas je prečastiti gospod Nikolajevskij, ruski arhijerej. — Vsa tukajšnja slovanska akad. društva: „Akadamični spolek“, „Balkan“, „Bukovina“, „Ogni-

sko“, „Polonija“, „Sič“, „Zora“, „Zvonimir“, odposlala so svoje zastopnike; bratsko društvo „Triglav“ v Gradcu odposlalo je svojega predsednika dr. Krušiča. Posebno izvrstna bila je udeležba od strani častništva: od tega so obračali nase največo pozornost bolgarski častniki, ki so se udeležili slavnosti v jako obilem številu.

„Slovenija“ praznovala je častno svojo petindvajsetletnico, dostojno v vsakem oziru svojega naroda in svoje akad. časti. „Slovenija“ je pokazala, kaj da premore naš mali narod, kaj da premore dijaštvo slovensko: pokazala je daleč od domovine, v daljnem mestu, da Slovenec še živi na jednaki stopinji naobrazbe, kakor vsi drugi narodi. Le žal, da se domovina ne zmeni mnogo za take pojave svojega dijaštva. Da bi bilo to vsaj nekoliko podpirano od tamo, bil bi ugled slovenskega dijaštva in ugled našega naroda samega še vse drugačen. Z.

Dijaške slavnosti. V Gradcu je priredilo slov. akad. društvo „Triglav“ lepo Prešernovo slavnost, katere se je udeležilo dijaštvo ostalih slovanskih narodov v obilem številu poleg mnogih odličnjakov izmed profesorjev in dr.

V Innsbrucku je novo hrv. akad. društvo „Veleit“ priredilo 3. t. m. „u proslavu svoga osnutka svečani Komers“. Program je bil raznovrsten in krasen; izmed 10 toček navajamo: M. pl. Farkaš: Vienac hrv. popievka (tamb. zbor). B. Smetana: Pjesma Dalibora. I. Miletić: Kozačka in Tamburica; popotnica (tamb. zbor). V. F. Skop: Hrv. plesovi (glasovir 4 ročni). I. Miletić: Ruska narodna popievka (brač I., berde, bugarija I. in II.) Povračanec: Nar. ples (tamb. zbor). Itd.

V Innsbrucku se Slovani, kolikor jih živi ondi, lepo zbirajo, ter so simpatiški pozdravili društvo „Veleit“, za katero so dijaki storili mnogo, da bi vspevalo.

Hrv. akad. društvo „Zvonimir“ v Beču priredi 15. t. m. koncert s plesom v slavo Petra Preradovića, v Ronacherjevih dvoranah (I, Schellingg. 4), pri sodelovanju ge. Matilde Fendrihove, operne pevke, 3 drugih umetnikov, potem Slovanskega pevskega društva in mešanega tamb. zbora „Slovenije“ in „Zvonimira“. Začetek ob 8. uri zvečer.

Pastirski list krške episkopije. Gosp. dr. Fr. Volarić, kapitolski vikar na Krku izdal je pastirski list, v katerem se spominja smrti episkopa Feretića in po jednatem poučavanju in pozivu k molitvi za novega pastirja zaključuje: „Mi bi mogli mirneje spatí, da je v tem za nas znamenitem poslu vse zavisno od sv. Očeta in od premil. našega vladarja. Toda, kakor v vsem, tako zna vrag svoje nečiste prste vmešati tudi v tem, in včasí se vmešavajo v taka imenovanja celó ljudje, katerim je vse drugo pred očmi, kakor blagostanje cerkve in vere“.

Hrvatski gledališki umetniki v Ljubljani. Kakor poročajo hrvatski listi in tudi „Slovenski Narod“, namerjajo nastopiti igralci „hrvatskega dramatiškega društva“ aprila meseca na Ljubljanskem narodnem gledališču. Hrvatski umetniki vprizorijo 6 predstav, in to samo klasične drame.

V Mariboru potrebujejo slovenski delavci posebnega društva; zato delajo na to, da bi si zasnovali jednako društvo, kakoršno je Tržaško delavsko podporno društvo. Naj se jim namera posreči tem bolj, ko slovenski živelj propada v Mariboru, kjer je vpliv nemški ne manjši, kot italijanski ob Adriji.

Fran Žepić, začasni vodja slovenskega oddelka dež. kmetijske šole v Gorici, je po daljši mučni bolezní

umri dne 27. jan. v 54. letu življenja. Po večletnem šolanju na vseučilišču Graškem ga je usoda privedla h kmetijstvu, v katerem se je pokazal jako praktičnega strokovnjaka, pridobivšega si priznanje od vseh strani. Slovenskim listom je izročil mnogo pojasnil in nasvetov o kmetijstvu. Bil je iskren rodoljub, svojih mislij ni prikrival; zaradi tega in neznatnih nedostatkov sosebno v stilizaciji pustili so ga, da ni bil povišan formalno na mesto pravega vodje, a zaslužil je to čast mnogo bolj, nego kak njegovih prednikov. Po svojem značaju spada pokojnik med prve rodoljube slovenskega naroda, in to je treba dandanes še posebe zabeležiti.

b) *ostali slovanski svet.*

Državni zbor se sozove zopet okolo 25. t. m. Na dnevni red pridejo pred Veliko nočjo samo gospodarske reči; pozneje pa misli vlada predložiti svojo predlogo o volilni reformi. Nemška levica uže snuje geometrijo, da bi ostala ne le pri starem ugodnem stanju, ampak da bi prišla še na bolje.

Češki veleposestniki. Nedavno slišalo se je, da se je med češkimi veleposestniki našlo 70, kateri so odkrito izjavili, da se ne marajo družiti z nasprotniki češkega naroda, ampak da ostanejo zvesti narodu svojemu. Dotični veleposestniki objavili so ta-le proglaš: „Uvidevši, da se vodje kurije veleposestva v svojih izjavah ozbilno odtujujejo nazorom vsega češkega naroda, sklenili smo, da se organizujemo samostalno kot čisto ustavna politična stranka narodnih veleposestnikov, katera bode zvesto vstrajala rama ob rami s češkim narodom. Stojec na češkem državnem pravu, hočemo se boriti kot narodni veleposestniki za pošteno rešenje jezikovnega vprašanja v duhu občne ravnopravnosti. Zajedno smo odločni avtonomisti, ugledajoč v razvoju samouprave tudi jeden najsigurnejših uvetov gospodarskega blagostanja svoje predrage domovine“. — Dne 3. t. m. izdal je volilni odbor konservativnega češkega veleposestva na volilce okrožnico, s katero obsoja program narodnih veleposestnikov zbok tega, ker se v njem ne spominja konservativno načelo, in ker ne povdarja obstanka skupne monarhije. Spominja volilce, naj bi ne pristopili k tej skupini. Primerja to postopanje postopanju Mladočehov proti Staročehom in zaključuje kar naravnost, da je vsa ta secesija v veleposestvu jednostavno delo Mladočehov.

Čehi o notranjem položaju na Ogerskem. Praški mesečnik „Naše doba“ piše v svojem mesečnem pregledu o notranjem položaju na Ogerskem med ostalim to-le: „Na jedni strani je liberalizem pod vodstvom Wekerleve vlade, na drugi pa odpor konservativcev, pod vodstvom biskupov, kateri so izdali skupni pastirski list proti cerkveno-političkim predlogam. Kljub temu, da vlada sedaj še sama brani načela svojih predlog, vidi se, da ona sama ne veruje, da bi se ti zakoni zares uvedli. Za parlamentarnimi in minister-skimi kulisami se deluje na vse kripilje proti tem predlogam. Človek bi skoro mislil, da so te predloge vstvarjene samo za oko, in da niti liberalna večina v Madjarski zanje ni nič kaj navdušena. Da pa so te predloge dejstveno deželi na korist, tega se ne usoja trditi niti najdrznejši liberalec. Pripoveduje se, da je odlična oseba, katera stoji nad strankami, primerjala sedanji položaj v Ogerski sanem, na koje navalijo volkovi v gozdu; popotniki na saneh so vrgli volkovom, karkoli so imeli, a konečno morajo vreči tudi — sebe.

Za Tisze metal se je volkovom korupcije denar, sedaj pa hočejo bakonski volkovi uže človeško meso, posebno nemadjarsko“.

Črnagora in Romunska. Črnogorski knez je odposlal te dni svojega pobočnika Gjurkovića v Bukarešto, da izroči romunskemu prestolonasledniku znakove Danilovega reda I. vrste. Poleg tega ima Gjurković izročiti tudi lastnoročno pismo kneza Nikole romunskemu kralju Karolu I. To odposlanstvo je dokaz vernega prijateljstva med obema vladarjema.

V dalmatinskem dež. zboru se tudi ob tem zasedanju pojavljajo navskrižja med Hrvati, Srbi in Italijani. Vlada ni po volji ne tem ne onim; no vlada bode imela kljubu nasprotstvom lahek posel, dokler se ne spravijo Hrvati in Srbi. Tema dvema življema je pač težavno svetovati; najslabše bi bilo, dajati jima sovete z malimi besedami.

Biskup Strossmayer je praznoval na tihem svojo 80letnico; mnogi posamičniki in društva so mu čestitali. V odgovorih izraža željo, da bi mu bilo usojeno še nadalje delovati za vero in hrvatski narod.

V postnem pastirskem listu ta vladika kaže na veliki pomen ženske v krščanskem življenju in v obč. Naposled priporoča k molitvi, da bi Hrvatska kmalu dobila dostojnega višega pastirja, potem ko je izpraznjena nje Zagrebška stolica uže tri leta.

V hrvatskem saboru boré se poslanci združene opozicije složno proti vladni stranki, katera kaže o vsaki priliki, da jej je prva stvar na svetu prijateljstvo Madjarov, malo jej je pa mari za blagor Hrvatske.

Malorusko društvo „Русская Рада“ odposlalo je te dni državnemu zboru 431 prošenj za občne neposredno volilno pravo. Na prošnjah je skupno 24.519 podpisov.

Predsednik jugoslovanske akademije. Nj. Vel. cesar in kralj je potrdil izvolitev pravega člana jugoslovanske akademije znanosti in umetnosti v Zagrebu, Josipa Torbarja, predsednikom te akademije.

Madjarski poslanci v Zagrebu. Na poziv hrvatske „narodne“ stranke prišlo je dne 2. t. m. v Zagreb 15 madjarskih državnih poslancev, na čelu jim preds. poslanske zbornice Banffy. Vodja iste stranke, Czernkovich, je povabil tudi klub narodne hrvatske opozicije, da bi se isti udeležil sijajnega sprejema „ogerskih bratov“, toda vodja opozicije, dr. Frank, je odklonil ta poziv, izjavljajoč, da se opozicija nikakor ne more udeležiti vsprejema gostov iz Ogerske uže zbok tega ne, ker je opozicija dosledno kontumacovana v skupnem saboru. Na to je vsprejela hrvatska „narodna“ stranka sama „mile goste“. Zvečer je bil sijajen banket Madjarom na čast, na katerem se je bratila hrvatska „narodna“ stranka z Ogrri. Prebivalstvo pa je bilo popolnoma pasivno; videlo se je, da ta obisk ne sega narodu čisto nič v srce. „Hrvatska“ govoreč o tem obisku pravi, da so prišli ogerski poslanci v Zagreb prav v neugoden čas. Zakaj niso prišli pozneje, vpraša, ko vlada izide iz krize, v kateri je sedaj? Namen obisku je menda ta, da si zagotovi ogerska vlada večino ob bodočih volitvah novega „bureauja“ v poslanski zbornici, ker stvari so danas take, da bi vlada utegnula ostati v manjšini, in s tem je položaj Banffyjev na kocki. Zategadelj naj bi prišli hrvatski poslanci v Pešto, da bi pomagali vladi vleči voz po kamenju opozicije.

Tiskovna svoboda na Ogerskem. Za Slovaki prišli so na Ogerskem na vrsto Romuni. Madjarska

vlada zatrla je prve dni t. m. v Hermanovem izhajajoči romunski list „Tribuna“, ker je to zahteval državni pravdnik.

Češki jezik na Ogerskem. Nedavno zborovali so slovanski delavci v Budimpešti, da se posvetujejo o lastni organizaciji in o splošnem volilnem pravu. Zborovalcev je bilo do 350, bili so skoro izključno Čehi. Vladni zastopnik pa je prepovedal govoriti na češkem jeziku; naj se govori, rekel je, madjarski, nemški, dovoli tudi slovaški, a češki nikakor ne. Na to je nastal velik šum; predsednik miril je razburjene delavce na češkem jeziku, a vladni zastopnik je na kratko razpustil zborovanje.

Rusi o Srbih. „Русскія Вѣдомости“ so objavile jako zanimiv članek o sedanjih razmerah v Srbiji, posebno razkralja Milana v Belgradu. Med ostalim pravijo „Русск. В.“: V kolikor je nejasen smoter Milanovega bivanja v Srbiji, vendar je storil kralj Aleksander prvi protiustavni korak s tem, da je pozval svojega očeta. O tem koraku mora se nehoté spomniti prerane smrti prvega ustavnega ministra Lazarja Dokića. Isti je kot bivši odgojitelj mladega kralja razumel za dōbo kratke svoje vlade ne le bivšega svojega gojenca, ampak tudi v Srbiji vladajočo stranko navdahniti duhom spoštovanja zakonitosti. Naravno je, da je moral biti kralj nezadovoljen po Dokićevi smrti s položajem zemlje, ker je spoznal slabi finančni položaj in iz tega izvirajoče nezadovoljstvo uradnikov in vojske, kateri se dalje časa ni izplačala plača. Še bolj pa ga je moralo skrbeti izzivalno stanje „seljaškega krila“ radikalne stranke proti sosedni Avstriji in proti kralju samemu. Noben razlog pa ne more opravdati protiustavnega koraka, v katerem srbski narod, ki ni še pozabil vlade Milanove, nikakor ne more videti drugega, nego izzivljanje in grožnjo. Vsa odgovornost gledé poziva Milana pada tem bolj na kralja samega, ker so ga menda vsi bliži svetovalci odvrčali od neustavne borbe proti radikalcem. Posebno pa je opozarjal Garašanin, vodja naprednjaške stranke, na nemožnost borbe z radikali ter nasovetoval politiko zmernosti. Garašanin se je nadejal, da radikalna stranka razpade polagoma, in da se z nje propadom tudi izgubi nje vpliv v narodu. Kar pa se dostaje najbližih posledic kraljevega koraka, more se lahko uvideti, da utegnejo biti povse nasprotno temu, kar je namerjal kralj. Vsled nasilne Milanove vlade narastla je radikalna stranka do grozne politiške sile, a skušnje so dokazale uže čestokrat, da prestane med radikali vsak razpor, kedar jim preti skupna pogibelj. Nikdar pa vpliv radikalcev v Srbiji ni bil takó silen, kakor baš sedaj v dōbi politiških preganjanj. Koristi Srbije zahtevajo same po sebi, da se kralj dalje ne da goniti po takim potu, kateri je jednako nevaren državi in srbski dinastiji.

Srbija. Takoj po burni seji skupščine, dne 25. min. m., v kateri se je predstavilo novo Simičevo ministerstvo, bila je skupščina odložena do 1. novembra t. l. Novo ministerstvo objavilo je evropskim vladam svoj program, ki sestoji v teh-le točkah: ustavno mišljenje, varovanje zakonskega reda, varčenje pri drž. gospodarstvu in pošteno izpolnjevanje fin. dolžnostij. Razkralj Milan se je sprijaznil z Garašaninom in Belgrajskim metropolitom Mihajlom. Kralj Aleksander je vsprejel dne 29. m. m. bivše ministre Avakumovičeva ministerstva, kateri so prišli zahvalit se na pomiločenju. Po vsej

Srbiji vré, a kljubu raznim demonstracijam je izjavil kralj, da ne vsprejme slučajne ostavke Simičevega ministerstva, tudi ako bi je vrgli radikali. Dobro zna sicer, da baš za radikali stoji narod, vendar pa bi v skrajnem slučaju — kakor poroča „Kölnische Ztg.“ iz Belgrada — rajši razpustil skupščino in razpisal nove volitve za leto 1895. S tem naj bi ostalo Simičevo ministerstvo na kormilu vsaj leto dnij. A potem? Razkralj Milan postopa jako samozavestno. Nagovarjal je mitropolita Mihajla, da razveljavi ločitev zakona med Milanom in kraljico Natalijo, kajti v tem slučaju bi se Natalija stalno naselila v Belgradu. No, doslej se je mitropolit branil ustreči Milanovej želji. Kralj Aleksander obišče baje aprila meseca t. l. Carjigrad, Dunajski, Bero-linski in Rimski dvor. Spremljal ga bode Simič. Za časa kraljeve odsotnosti prevzame regentsvo menda Milan. Na kakšni podlagi pa stoji dinastija Obrenovičev, dokazujejo najbolj razne demonstracije pred kraljevim konakom. Ljudstvo prezira Milana in kaže svojo jezo s klici: „Živio Karadjordjević!“ V raznih krajih pa se celo oborožuje narod.

Koburžan je dobil sina, kateremu so dali za Bolgare pomenljivo zgodovinsko ime Boris. Otec mu je takoj ob rojstvu nakopičil raznih naslovov ter stavil ga v posest več polkov bolgarske vojske.

Med Nemčijo in Rusijo se je sklenila trgovinska pogodba, veljavna za 10 let; treba je le, da jo sprejme še nemški drž. zbor. Cesar Viljem II. sam osebno vpliva na to, da dobi pogodba večino v državnem zboru, ker jo smatra posebno za važno ne le v gospodarskem pogledu, ampak tudi zaradi odnašanja Nemčije k Rusiji. Izjavil se je, da s sprejetjem pogodbe se utrdi evropski mir ali pa pride v opasnost. Na agrarijance ali konservativce je meril cesar Viljem osebno pri jednem obedu. Nadeja se korona in vlada, da dobi v parlamentu večino za pogodbo. O poslednji sodijo Nemci sami, da bode Nemčiji ugodna; drugi menijo, da pomeni nekako Canosso za Nemčijo: resnica, kakor se vidi iz priobčenih tarifov, je v sredi; Nemčija in Rusija ste napravili ustopke ali koncesije, in takó bodete obe po svoje zadovoljni. Boj je bila provzročila Nemčija; skušnja jo je prisilila, da se je udala, da bi še dalje ne trpela prevelike škode, katero je trpela tudi v političnem pogledu.

Svetovno gospodarstvo Rusije. Te dni je predaval pisatelj Anton Remenyi v Budimpeštanskem vojaškem društvu o „Naklepih Rusije“. Zanimivemu predavanju je prisostvovalo več generalov, med njimi knez Lobkovic in malone vsi častniki Budimpeštanske posadke. List „Nemzet“ je priobčil vsebino tega predavanja, iz katerega posnemamo to-le: „Rusija si prisvaja Črno morje uže od davnih časov. Napredujoč od Severa po primorju koraka dalje proti Jugu, razširjajoč svoje meje na Jugu, a zajedno gradi tam silne trdnjave. Danes so uže najboljša pristanišča Črnega morja v ruskih rokah. Ko je dobila Rusija v svojo last donavsko žilo „Kilija“, postala je podonavska država. — Uže ženjalni ruski general Todtleben je izjavil večkrat, da more Rusija vstočno vprašanje povoljno rešiti le tedaj, ko bode imela veliko vojno brodogve na Črnem morju. Ako je ta trditev resnična, potem se more smélo reči, da ni daleč dōba, v kateri stori Rusija odločilen korak v tem smislu, kajti na Črnem morju ni le silovito vojno brodogve, ampak Rusija se more opirati tudi ob trdnjave prve vrste na obalih tega morja. Ko si je Rusija osvojila Krimski poluotok, s tem ni le zagotovila

obstaneke svojemu gospodstvu na Črnem morju, ampak mislila je uže tedaj na osvojenje Carjegrada. Napoleon I. je uže rekel, da pomenja Carjigrad v ruskih rokah Rusije svetovno gospodstvo. Kar si je želel uže car Peter Veliki in za njim carica Katerina II., in kar je pisala „Moskauer Ztg.“ leta 1832. namreč: ni daleč doba, ko bomo narekovali premetenemu Albionu pogoje miru v Calcutti*, kar se je izsmehovalo do najnovejše dobe kot brezumnost, o tem se danes ne more dvomiti več: Rusija grozi Indiji. Rusija in Anglija se bojujeta uže davno sicer tiho, a odločno za prvenstvo strateških potov v Indijo. Zato ni čudo, ako se v Srednji Aziji, v Jndiji, Anatoliji in v Carjemgradu govori o naraščanju ruske moči in o padanju angleškega vpliva. Ako ne varajo znamenja, potem ni daleč čas, v katerem se bodo vršili odločilni in nenadni dogodki na Vstoku*. Tudi iz tega označevanja Rusije in njene razvoja kaže se strah zapadne Evrope v obče.

Ruski car je bil dné 28. min. m. nevarno obolet za hripo, bronhito in pljučnico. Zapadni politični krogi so bili jako vznemirjeni vsled carjeve bolezni, a s tem so nehoté priznali, da je baš politika sedanjega carja Aleksandra politika miru. No na srečo je car ozdravel. Za časa carjeve bolezni se je posebno nemški cesar zanimal za zdravstveno stanje carjevo.

Vojislav I. Ilijć. Dne 3. t. m. umrl je v Belgradu nadarjeni in odlični srbski pesnik Vojislav I. Ilijć v 33. letu življenja. Pokojni Ilijć bil je povse originalen, kolikor se dostaje pesmi, kolikor gledé stihov. Prva njegova pesem bila je „Ribar“, katero prištevajo največastnišim pesmim najnovejše srbske pesniške dobe. Ilijć je bil pesniške rodbine, kajti pesnik mu je bil oče, in pesnika sta mu dva brata. Poleg pesništva bavil se je pokojni Ilijć tudi mnogo z leposlovjem. Bil je sotrudnik „Javorju“, „Bosanski Vili“, „Viencu“, „Stražilovu“, „Glasniku“ itd. Svoje zbrane pesmi izdal je v posebni zbirki l. 1888. in 1889.

Fran Tagányi, kanonik nitrijaški, goreč rodoljub, umrl je dné 2. t. m. v Nitri v 78. letu, za slovaški narod jako zaslužnega življenja. Pokojni je bil član mnogih rodoljubnih društev, po katerih je vplival na blagor naroda.

KNJIŽEVNOST.

Postavní lidu českého v Čechach r. 1680. Jako příspěvek kulturním dějinám českým líčí Josef Svátek. V Praze. Nakladatel I. L. Kober, knihkupec 1894.

„*Велика српска народна лира*“ sa 1600 и више pjesama. Друго подиуњено издање. Нови Сад. 1894. Браћа М. Поповића. „*Srpska Lira*“ prinaša poleg pesmij tudi 61 podob srbskih pesnikov. Cena mehko vezanemu iztisu glđ. 1:25, trdo vezanemu glđ. 1:50.

Руска граматика. Написао Јеврем А. Илић, проф.

„SLOVANSKI SVET“ izhaja 10. in 25. dan vsakega meseca. Cena mu je za zunanje naročnike za celo leto 4 glđ. za pol leta 2 glđ. in za četrt leta 1 glđ. Za dijake in ljudske učitelje stoji celoletno 3 glđ. 60 kr., poluletno 1 glđ. 80 kr. in četrtletno 90 kr. — Posamične številke se prodajajo po 18 kr. — Naročnina, reklamacije in dopisi naj se pošiljajo F. Podgorniku v Trstu, ulica Farneto št. 44.

Izdajatelj, lastnik in odgovorni urednik: **Fran Podgornik.** — Tisk tiskarne Dolenc.

богословја. Друго, прерађено издање. Биоград 1894. Цена 1:50 дин.

Байки Евгена Гребински. Накладом Костя Паньковского, Львовъ 1894. 3 друкарни Наукового Товариства имени Шевченка. Цѣна 10 кр.

Обзоръ звуковыхъ и формальныхъ особенностей болгарскаго языка. П. Лавровъ. Москва, 1893, 8^о V, 235, 176 стр., 4 руб.

Объективный взгляд на отношения одрѣдови въ восточной Галиции. Уложивъ Иванъ Безсторонный. Львовъ 1893. Въ друкарнѣ наукового Товариства им. Шевченка. Стр. 115 въ 8 долю листа. Цѣна 30 кр.

„*Уставъ Славянскаго Взаимно-Вспомогательнаго Общества въ Москвѣ.*“ Москва. Высоч. утвар. Т. В. Скоров. А. А. Лебенсонъ. 1893. — „Устав“ obsega 7 stranič v mali 8" ter ima 7 oddelkov. Isti „Устав“ odobrilo je ministerstvo notranjih del z lastoročnim podpisom državnega tajnika Durnova.

Плмцы въ Россіи. Очерки историческаго развитія и настоящаго положенія ильменскихъ колоній на югѣ и востокѣ. А. Веницынъ С. Петербургъ 1893. 8^о 280 стр. 3 руб.

„*Книговедение.*“ Pod tem nazvanjem je začel izhajati od dec. 1893. nov časopis, ki ima v svojem programu: 1. Лѣтопись. V tem oddelku se bodo navajale vse nove knjige na ruskem jeziku, potem polni katalogi knjig po raznih oddelkih znanja in materijali o bibliografiji v obče. 2. Kronika. 3. Objavljenja na vseh jezikih in 4. priloge. Letna cena 6 rub.

Килимварская школа въ Окнѣ. (Die Kilimweberei und die Kilimweberschule des Vladyslav R. v. Fedorowicz in Okno. Von dr. Klemens v. Hankiewicz. Wien 1894. Druck und Verlag von Karl Gerolds Sohn.) Ta knjiga je posebne važnosti za tkalstvo v vstočnih pokrajinah Avstro-Ogerske, posebno pa v vstočni ruski Gališki. Razpravlja tkalsko obrt temeljito z zgodovinskega, tehniškega in gospodarstvenega stališča.

Le città e le castella dell' Istria. Vol. II. M. Tamaro. Parenzo, 1893, 8^о, 740 pp., 3:50 glđ. To delo omenjamo jedino zaradi tega, da bi ga kritikovali naši strokovnjaki, ker je znano, kakó italijanski „zgodovinarji“ in dandanes tudi nemški pačijo historijske vire.

Popravki k 2. števu „Slov. Sveta“. Str. 22a, 18. v. sp. zbriši „pri“ pred: za Čehce; 23a, 14. v. sp. čitaj: prepovedi; 24a, 21. v. sp. čitaj: „morejo“; 25. v. sp. „Тучка“ 2. kit., 1. v. čitaj: „Тя“ nam. Мы; str. 30. čitaj: „Тургенјевих“ nam. Тургенјевових женских.

U pjesmi „Junakova žavba“, tiskanoj u zadnjem br. „Slov. Sveta“, imaju kitice biti razredjene ovako: 1. Ljubio junak... 2. Minulo zdravlje... 3. Dragica jedna... 4. Prošla je veče... 5. Treća mu teče... 6. Četvrta teče... 7. Radostan junak... 8. Tude se junak...